No. 92. ZATURDAG 1 AUGUSTUS. 1857.

VIER EN DERTIGSTE JAARGANG.

PROVINCIALE DRENTSCHE EN ASSER COURANT.

De uitgave dezer COURANT geschiedt op DINGSDAG, DONDERDAG en ZATURDAG. De prijs is per *drie maanden* te Assen *f* 2.30, buiten Assen franco per post *f* 2.45. — De prijs der Advertentiën is van 1 tot 5 regel *f* 1.00 en voor elken regel meer 15 cent, behalve 35 cent zegelregt.

Bij deze Courant wordt een BIJBLAD gratis uitgegeven.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Gemeente Assen,

doen te weten:

dat de rekening der inkomsten en uitgaven dezer gemeente over 1856, den raad zal worden aangeboden in deszelfs vergadering van 31 Julij eerstkomende, en dat gemeld stuk ter secretarie, gedurende veertien dagen, voor een ieder ter inzage zal voorliggen en tegen betaling der kosten in afschrift zijn te bekomen.

Assen, den 27 Julij 1857.

De Burgemeester,
VAN DER FELTZ.
De Secretaris,
KIJMMELL.

OVERZIGT DER BELANGRIJKSTE GEBEURTENISSEN.

31 Julij.

In Engeland zijn het steeds de Indische Zaken, die bijna uitsluitend de aandacht van Regering, Parlement en volk boeijen, en allen met bezorgdheid vervullen. Eenige dagen reeds had men tijdingen verwacht, maar zij bleven, door eene tot nu toe onbekende omstandigheid uit; eindelijk zijn die berigten aangekomen en wel in eene telegraphische dépêche van Triest, die luidt als volgt, voor zoo verre het geene handelszaken betreft: „De muiterij heeft zich verder onder de troepen van het Bengaalsche leger verspreid. De ex-onderkoning van Oude is gearresteerd, alsmede zijn minister; beide zijn gevangen in fort William. De regering heeft bewijzen dat zij medeschuldig zijn aan den opstand. Tot den 17 Junij had generaal *Bernard* verscheidene uitvallen uit Delhi afgeslagen, waarbij de opstandelingen zware verliezen hebben geleden. De generaal wachtte op versterkingen. Over Madras zijn tijdingen ontvangen, waarin als stellig gemeld wordt, dat Delhi ingenomen was; doch dit berigt wordt niet bevestigd in de tijdingen over Bombay en schijnt dus voorbarig te zijn. De Indische wetgeving heeft eene acte goedgekeurd waarbij de Indische drukpers onder het stelsel van vergunning (*licence*) gebragt wordt. De Inlandsche troepen te Calcutta en de brigade te Barrackpore zijn ontwapend, hetgeen rustig geschiedde. Te Madras scheen men niet geheel en al gerust te zijn, doch het leger van dat presidentschap en dat van Bombay hebben nog geenszins het minste bewijs van genegenheid tot oproer gegeven.”

Deze berigten zijn meer ongunstig dan gunstig, daar ze melden, dat de opstand zich uitgebreid heeft; dat Dehli nog niet was ingenomen, integendeel, dat de belegerden gedurig uitvallen deden, waaruit men zou kunnen afleiden, dat zij niet ontmoedigd waren en ook van aanvoerders waren voorzien; wel waren deze uitvallen telkens afgeslagen, maar zoo dit ook het geval niet was geweest, dan zou het er met de belegering der vesting niet best uitzien.

In de Presidentschappen Madras en Bombay hebben wel is waar de inlandsche troepen nog geen bewijs van oproer gegeven, zooals reeds in Engeland verhaald werd, maar men durft op dezelve niet meer vertrouwen, en, zoodra dit het geval is, verzwakken zij eigenlijk meer de Engelsche magt, dan dat zij die versterken, daar men steeds een aantal Europesche troepen dient beschikbaar te hebben, om de inlandsche in bedwang te houden, of wel, in geval van opstand, hen te bevechten.

De beursliedeu beschouwen deze tijdingen ook als ongunstig, de Engelsche fondsen aan de beurs te Londen zijn, op het ontvangen daarvan, een half percent gedaald, boven en behalve de aanzienlijke daling, welke zij reeds voor een paar dagen hebben ondergaan.

Inmiddels gaat het vervoeren van troepen uit Engeland naar Indie voort.

De Oost-Indische compagnie heeft 6 groote schroef-stoomschepen benevens verscheidene andere schepen van minder kaliber, tot het vervoeren van troepen naar Indie uitgerust. Naar men zegt zullen die schepen 30 pd. st. boete moeten betalen voor elken dag, welke zij langer dan 70 dagen voor den overtogt naar Calcutta zullen besteden, terwijl zij 60 pd. st. zullen ontvangen voor elken dag, dien zij daarop uitwinnen. Gelukkig, waarde lezer, dat wij niet aan boord zijn, wanneer er zulk een haast is en de ketels wel eens zoo hard konden worden gestookt, dat ze barstten.

De berigten uit China, gelijk wij reeds in het vorig Overzigt zagen, zijn vrij wat gunstiger.

De Engelschen, de noodige versterking ontvangen hebbende en hunne lijdelijke houding moede, hebben de Chinesche vloot aangetast; de vloot bestond uit 127 jonken, en was gewapend, zooals de couranten melden, met 900 kanonnen. In twee ontmoetingen is de Chinesche vloot vernield, hoewel de Chinezen hardnekkig hebben gevochten, hetgeen men van hen niet gewend is; het verlies der Engelschen bestond uit 83 dooden en gekwetsten, terwijl het linieschip *Raleigh* door een toeval schipbreuk te zijn. Het verlies der Chinezen zal uit den aard der zaak, vooral wanneer zij dapper hebben gestreden, zeer aanzienlijk zijn. Dit echter zal den „barbaren-vreter” *Yeh* en den Keizer weinig aandoen, want een menschenleven wordt in China niet veel geteld.

De Engelschen schijnen ook eene landing te hebben gedaan, althans er wordt gemeld, dat een fort door hen is genomen.

De Donau-vorstendommen geven de Europeesche diplomaten nog druk werk. Zoo als men weet, staan deze vorstendommen onder de opperheerschappij van de Porte, doch deze is zoo weinig meester in zijn eigen huis, dat bij het Parijsche vredes-verdrag zijne vrienden en bondgenooten hebben bepaald, dat de inwoners der vorstendommen divans of vergaderingen zouden kiezen, die zouden te kennen geven, welke regeringsvorm, naar hun inzien, voor deze gewesten de beste zou zijn. Wanneer men de ingezetenen vrij had gelaten, waarschijnlijk zouden alleen zoodanige menschen gekozen zijn, die de vereeniging der beide gewesten onder één hoofd of éene regering voorstonden. De ambtenaren, door de Porte aangesteld, schijnen echter door bedreigingen en zelfs door geweldpleging een zeer onbehoorlijken invloed op de verkiezingen te hebben uitgeoefend, zoodat zoo niet alle dan toch voor het grootste deel menschen zijn gekozen, die tegenstanders van de vereeniging zijn.

De gezanten van Frankrijk, Rusland, Pruissen en Sardinie hebben bij de Porte protest gedaan tegen zoodanige verkiezingen, als zijnde geschied in strijd met het Parijsche vredes-verdrag, en gevorderd, dat de bedoelde ambtenaren zouden worden verwijderd en er nieuwe verkiezingen zouden plaats hebben. De gezanten van Engeland en Oostenrijk, die mede eene vereeniging afkeuren, hebben zich tegen deze vorderingen verzet. Te Constantinopel is nu voornamelijk tusschen den Franschen en Engelschen gezant een wedstrijd geboren; ieder doet zijn invloed bij de Porte gelden, en het is voorshands de Engelsche gezant, de bekende Lord *Redcliffe*, die zegeviert.

Deze, van alle ongemakkelijke Engelschen de minst handelbare, schijnt een geheimzinnigen invloed op Sultan *Abdul Medjid* te bezitten, zoodat deze, al ziet hij het verkeerde daarvan ook in, toch de wenschen van dezen niet durft tegenstreven.

Het is echter niet te denken, dat Keizer *Napoleon* evenmin als Rusland, Pruissen en Sardinie hierin zullen berusten, te minder, daar inderdaad het regt en de wenschen der ingezetenen van de Vorstendommen aan hunne zijde zijn. Dit laatste is zoo waar, dat de Engelsche commissaris voor de Vorstendommen van zijne Regering heeft gerapporteerd, dat in de Vorstendommen het Parijsche vredestractaat met voeten werd getreden en zijn landgenoot Lord *Redcliffe* te Constantinopel zich inzonderheid daaraan schuldig maakte.

Men verwacht van zijde van Frankrijk krachtige stappen ten deze.

Ledru-Rollin heeft een brief aan de Engelsche dagbladen doen toekomen, waarin hij alle medepligtigheid aan een complot tegen den Franschen Keizer ten sterkste ontkent; hij laat zich in de meest beleedigende bewoordingen over den Keizer uit, en verzoekt ten slotte, dat zijn gedrag door eene Engelsche Regtbank moge worden beoordeeld.

Massarenti en *Campanella* hebben, gelijk wij reeds berigtten, ook hevige protesten tegen de tegen hen ingebragte beschuldigingen openbaar gemaakt.

Met verlangen ziet men de openbare behandeling van de zaak van het complot te Parijs te gemoet, om zelf te kunnen beoordeelen, of deze protestatien al dan niet eenigen grond hebben.

De Keizer van Rusland heeft in den nacht van 28 dezer Berlijn verlaten, om zich te Stettin in een Russisch stoomschip in te schepen, hetwelk hem naar Petersburg zou overbrengen. De Keizerin-moeder zou hem weldra volgen.

In Belgie kunnen de clericalen maar niet de nederlaag vergeten, welke zij ten aanzien der kloosterwet hebben ondervonden. Hunne dagbladen gaan voort, de hevigste verwijten aan het Ministerie te doen.

Te Brussel viert men feest over de huwelijks-voltrekking van 's Konings dochter met den Oostenrijkschen Aartshertog. Hoewel de politiek aan deze feesten vreemd blijft, heeft evenwel de Burgemeester van Brussel bij een gastmaal, de gelegenheid gevonden, om bij het instellen van eenen feestdronk den Koning voor het ter zijde leggen der zoogenaamde kloosterwet te danken. Deze toast is door de aanwezigen ongemeen levendig toegejuicht.

BINNENLANDSCHE BERIGTEN.

De Koningin der Nederlanden bezocht 23 dezer te Londen weder het museum, begaf zich vervolgens naar Holland-House ter bijwoning van een *fête champêtre*, die lord *Holland* gaf, en waarop de Hertogin van Orleans, de Graaf van Parijs, de Hertog van Chartres benevens de Hertog van Aumale, de Prinses van Salerno, de Hertogin van Cambridge, Prinses *Mary* van Cambridge en Prins *Eduard* van Saksen-Weimar tegenwoordig waren. H. M. gebruikte het middagmaal bij de Hertogin van Inverness op Kensington-paleis, en was des avonds op de soirée van lady *Palmerston*. Den 23sten (zondag) woonde H. M. de godsdienstoefening in de Anglikaansche kerk de Temple (Temple bar) bij, en gaf hare bewondering te kennen over de kerk en de uitvoering der dienst. Daarna reed de Koningin naar Hampstead en bevond zich aan tafel bij den graaf en de gravin *van Granville*. Den 27sten zou de Nederlandsche gezant, Graaf *Bentinck*, de Koningin der Nederlanden ten zijnent aan tafel ontvangen.

— Zaturdag jl. werd de gemeente Goirle, bij Tilburg, door een hevigen brand geteisterd, tengevolge waarvan 23 woningen, waaronder het hulpkantoor der brievenpost, eene prooi der vlammen zijn geworden. De vrij hevige wind maakte de blussching zeer moeijelijk. De burgemeester der gemeente was, om zaken in zijne betrekking, afwezig. De pastoor en kapelaan hebben door leiding en dadelijke medewerking ter blussching, zich zeer verdienstelijk gemaakt.

— Als een bewijs van naauwgezette eerlijkheid moge het volgende vermeld worden:

Bij het Ministerie van Financien is van een onbekende, onder het postmerk Deventer, van den 21 dezer, ontvangen eene som van *zeventig cent*, welke door onbedachtzaamheid aan het Rijk was te kort gedaan.

— Dezer dagen is bekend geworden een partikulier ontwerp, ter ontwikkeling van Suriname, hetwelk bij de regering is ingediend.

Daarbij wordt in hoofdzaak voorgesteld de vestiging, in overleg met de regering, van eene naamlooze maatschappij met een kapitaal van 50 millioen. Deze maatschappij zou de emancipatie der slaven en onteigening van gronden voor hare rekening nemen, en met de Regering kontrakteren om eene nieuwe, grootendeels tropische, bevolking naar Suriname over te brengen en aldaar te vestigen tot ontginning van den grond; - om voor de gewezene slavenbevolking te strekken tot een leerend voorbeeld, en tot eene belangrijke uitbreiding der voortbrenging van de stapel-produkten.

— Men meldt uit Leiden aan het *Hand bl.*, dat de partij van den heer *Groen van Prinsterer* nu reeds alle pogingen aanwendt, om dien heer tot lid der Tweede Kamer herkozen te krijgen. Tegelijkertijd wordt in onderscheidene gedeelten des lands een petitionnement tegen de onderwijswet georganiseerd, niet gerigt aan de Eerste Kamer, maar aan den Koning, om te trachten de Koninklijke sanctie aan die wet te doen onthouden, waarvan de aanneming door de groote meerderheid der Eerste Kamer niet te betwijfelen valt.

Ook berigt men uit de residentie, dat de heer *van Rappard*, lid der Tweede Kamer voor het district Amersfoort, zoo stellig heeft besloten, om zijn mandaat neder te leggen, dat hij bereids de apartementen, door hem sedert vele jaren bewoond, heeft opgezegd en aan onderscheidene personen, die gedurende zijn verblijf te 's Hage bij hem in dienst zijn, ontslag heeft gegeven.

— In het rapport van de kommissie voor de Waalsche kerken voor de zaken der Waldenzen, onlangs bij de Alg. Synode ingebragt, las men o. a. het volgende: „Het gebouw te Turyn, moetende dienen voor de woning van predikant, van de evangelisten, van de onderwijzers en de onderwijzeressen en tevens voor hospitaal, is bijna voltooid en met de verrassendste uitkomst. Men zal zich herinneren, dat de heer *Brewin*, onlangs overleden, een voorschot van 80 000 fr. à 4 pct. voor dit gebouw had gedaan. Zijne weduwe heeft deze aanzienlijke som geheel aan de Waldensche kerk geschonken.”

's Gravenhage, 29 Julij. Jl. Dingsdag avond laat is een hevige brand ontstaan in de fabriek en pletterij van de heeren *Enthoven en Co.*, die, steeds in hevigheid toenemende, de vrees deed ontstaan, dat men het vuur kwalijk zoude kunnen meester worden voor dat het ook tot nog andere gebouwen dan het fabriekgebouw zou zijn overgeslagen. Door een gelukkigen zamenloop van omstandigheden en volmaakte windstilte heeft men den brand bij een der hoofdgebouwen der fabriek kunnen beperken, en wel tot het midden-gedeelte, uitkomende aan het Voorburgstraatje, terwijl de met lof bekende modelkamer geheel is uitgebrand. De burgerlijke en militaire overheidspersonen, die spoedig ter plaatse van het onheil tegenwoordig waren, hebben alles aangewend wat strekken kon, om de orde te bewaren en hulp aan te brengen. De fabriek-arbeiders en allen die tot het blusschen van den brand waren geroepen, hebben zich loffelijk van hunnen pligt gekweten, zoodat men te half een de zekerheid bekwam, dat het vuur zoude kunnen worden gestuit.

Onderdendam, 28 Julij. Een vlugge schippers gezel met nog eenige andere jongelieden, dezer dagen tegenwoordig zijnde bij het verbranden van eene partij stroo van koolzaad te Bedum, vroeg of er iemand onder hen was, die hem wilde navolgen als hij midden door de vuurmassa liep. Het voor scherts houdende, antwoordde een van hen toestemmend. Niet zoodra was dit woord echter gesproken of de schippers-gezel liep dadelijk het vuur in, doch moest daarvoor zwaar boeten, daar hij, midden in hetzelve in eene afwaterings greppel viel, en niet dan met groote moeite zijn leven redde. Behalve dat bijna het geheele ligchaam met zware brandwonden is overdekt, heeft hij vermoedelijk voor altijd het gezigt verloren.

Maastricht, 27 Julij. Heden voormiddag werden alhier schokken eener aardbeving waargenomen; de twee eersten, en wel de hevigste, omstreeks 20 minuten na elf ure; 15 minuten na 12 ure herhaalde zich de schudding, hoewel zwakker, twee malen. In de woning van den berigtgever, werd een zwaar beladen meubelstuk eenigzins opgeligt, en viel met een bons weêr neder; daarop

geplaatste kopjes geraakten zoodanig in beweging, dat zij op het punt waren van naar beneden te vallen; de aan den wand hangende schilderijen slingerden heen en weder. Bij de twee latere schokken kwamen dezelfde verschijnselen, maar in mindere mate te voorschijn.

Leeuwarden, 29 Julij. Het gerucht gaat hier ter stede, dat het geheele kapitaal, voor den noorderspoorweg vereischt, zou zijn *volgeteekend* door vijf verschillende bankiers, zoo uit Parijs als uit Londen, en wel voor het groote plan, nl. met de verbinding op Utrecht en Arnhem, alsmede tot Kampen. Een dezer bankiers zou reeds met het waarborgfonds op weg naar 's Hage zijn. Met belangstelling zien wij de bevestiging daarvan te gemoet. *Pr. Friesche Ct.*

Met deze tijding staat denkelijk in verband hetgeen dezer dagen uit Parijs werd gemeld, betrekkelijk het aanknoopen van onderhandelingen over deze zaak met de Nederlandsche regering door het Parijsche credit-mobilier, in vereeniging met de ondernemers der Russische spoorwegen.

Zwolle, 26 Julij. In het kerkgebouw der Waalsch-Hervormde gemeente alhier heeft eergisteren een roof plaats gehad van het gecollecteerde armengeld. De dieven moeten, zoover men kan nagaan, op helderen dag eerst het slot der consistorie-kamer, vervolgens dat van de daarin zich bevindende kast, en eindelijk de sluiting van de bussen zelven hebben opengebroken, welker inhoud zeker niet aan de verwachting voldaan zal hebben, want gelukkig hielden zij niet meer in dan ongeveer f 19. De daders zijn nog niet ontdekt.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

Dezer dagen is op den spoorweg van Nantes naar St. Nazaire, nabij Couëron, een ongeluk voorgevallen. Terwijl verschillende treinen elkander op den weg kruisten, om materialen aan te voeren ter voltooijing der werkzaamheden, is een trein van twintig met zand geladen wagens bij eene kromming van den weg tegen een locomotief en tender aangestoomd met zulk eene hevigheid, dat de tender letterlijk verbrijzeld werd. De heer *Letort*, oud-officier van het eerste keizerrijk, thans werktuigkundige op dien weg, werd onmiddellijk gedood; de machinist is zoo erg gekwetst, dat men voor het behoud van zijn leven vreest, en de treinvoerder heeft eene zware wonde aan het hoofd gekregen. Deze drie personen bevonden zich op de locomotief. De mannen, die op den trein waren, hebben geen letsel bekomen, behalve de machinist, die bij het springen van de machine op den weg zich heeft bezeerd.

— In *Le Droit* leest men het volgende: „De kamer van aanklagt van het keizerlijk hof te Parijs heeft gisteren het rapport gehoord in zake van *Tibaldi*, *Bartolotti*, *Grilli*, genaamd *Saro*, *Mazzini*, *Ledru-Rollin*, *Massarenti* en *Campanella*, waarvan de drie eersten worden beschuldigd van een complot, ten doel hebbende een aanslag op het leven des Keizers, en de vier laatsten wegens medepligtigheid aan dit complot. Waarschijnlijk zal dit gewigtige proces binnen de eerste veertien dagen der volgende maand voor het hof van assises der Seine in behandeling komen.

— Naar men verneemt zijn de meeste brieven en andere papieren, waaruit de medepligtigheid van *Mazzini*, *Ledru-Rollin*, *Campanella*, *Massarenti* enz. aan het complot tegen 's keizers leven blijkt of zou blijken, in beslag genomen bij zekeren *Giraud*, wel bekend door zijne betrekkingen met *Ledru-Rollin*. Hij was door dezen belast aan de drie gearresteerde Italianen, *Tibaldi*, *Bartoletti* en *Grilli* de gelden te overhandigen, die hen moesten in staat stellen in hun onderhoud te voorzien gedurende hun verblijf te Parijs, waar zij reeds in de eerste dagen van April kwamen.

— Aan de zoo lang geduurd hebbende zaak van den bisschop van Moulins is eerst nu een einde gekomen. Hare oplossing was eene diepe vernedering voor dezen prelaat. De stappen door zijnen vicaris-generaal gedurende diens verblijf te Rome gedaan, hebben geen gunstig gevolg gehad, en het antwoord daar gekregen was alleen dat de bisschop zijn geschil met de pastoors in der minne moest bijleggen en hen in hunne bediening herstellen, in de kerken waar zij vroeger werkzaam waren. De onderhandelingen op dit terrein werden dus geopend met de twee pastoors, waartegen de bisschop den bekenden strengen maatregel had genomen. De bisschop eischte, dat zij een brief van onderwerping zouden teekenen, waarin de door den bisschop op den voorgrond gestelde denkbeelden en beginselen wierden erkend. De twee pastoors weigerden dit en toonden zich tot niets anders bereid dan tot het teekenen van een brief, waarin zij zouden verklaren, dat, *alleen om den wille des vredes*, zij eene welwillendheid van den bisschop vroegen. Met deze onbestemde uitdrukking moest de heer *de Dreux-Brézé* zich tevreden stellen. Hij hergaf aan de pastoors hunne betrekkingen, en die twee geestelijken werden bij hunne terugkomst in hunne parochiën door den prefekt, den maire, alle andere autoriteiten en eene zeer groote menigte belangstellenden feestelijk ontvangen.

— De bouwkosten voor den nieuwen boulevard Sebastopol, welke op den linkeroever der Seine aan het plein St. Michel zal aangelegd worden, zullen voor $^2/_3$ door Parijs en voor $^1/_3$ door den staat gedragen worden; het laatste gedeelte mag echter niet meer dan 12 millioen fr. bedragen. De desbetreffende wet, welke den 26 Mei in het wetgevend ligchaam met stelligen tegenzin en in den Senaat den 2 Junij werd goedgekeurd, staat heden in den *Moniteur*. De Staat betaalt, behalve zijn maximum van 12 millioen nog $^1/_2$ millioen voor het aan te koopen terrein. De geheele boulevard zal dus ten minste 37 à 38 millioen fr. kosten, waartoe Parijs 25 millioen fr. moet bijdragen.

— *Ledru Rollin* heeft in de Engelsche bladen een brief doen plaatsen, waarin hij met kracht opkomt tegen de bewering des *Moniteurs*, dat hij de medepligtige is van die drie gearresteerde Italianen, die den keizer hebben willen vermoorden.

Hij begint in dien brief met te zeggen, dat de keizer in een staat van schrik en onrust verkeert, hetgeen ook reeds blijkbaar was uit de voorzorgen, door hem genomen bij de begrafenis van *Béranger*. Immers de 30.000 soldaten, die den lijkstoet omgaven, waren elk voorzien van 30 patronen. Thans is het beweerde complot van zijne eigene vinding, welke handelwijze juist overeenstemt met het gedrag des keizers, voor eenige maanden ten opzigte van hem (*Ledru Rollin*) aan den dag gelegd, toen hij een geheim agent naar hem afzond, met het doel om (quasi) met hem zamen te spannen, welke poging echter door hem met verachting werd ontvangen.

Hierna verklaart de briefschrijver in de meest stellige bewoordingen, dat hij nimmer een der zoogenaamde zamenzweerders gekend of gezien heeft, dat hij nimmer direct of indirect in eenige gemeenschap hoegenaamd met hen gestaan heeft. Doch dat bewijs is bijna niet noodig; het aandeel dat hij genomen heeft in de laatste verkiezingen in Frankrijk was genoeg, om den keizer met nieuwen haat jegens hem te bezielen.

Het ontwerp des keizers is gemakkelijk te doorgronden; want er wordt ligt een belagchelijk hof van justitie gevonden, dat geneigd is hem te veroordeelen, terwijl hij afwezig is; zonder dat hij de door de getuigen tegen hem ingebragte verklaringen kent; zonder dat hij zelfs de beschuldigingen kent, welke tegen hem ingebragt worden. Bij zulk een hof toch bestaat er geen jury, bestaat er geene verdediging.

Het is waar, dat geene regering dulden kan dat de gastvrijheid op haren bodem misbruikt worde, om zamen te spannen tegen eene naburige en bevriende mogendheid.

Maar hier is geheel iets anders. De Britsche wetten hebben in zulke gevallen voorzien en de regering bekleed met de volmagt, om dezulken voor de Engelsche geregtshoven te dagvaarden. Ditzelfde is reeds gebeurd onder de regering van Napoleon I. Buitendien hebben de voornaamste staatsmannen en regtsgeleerden in het Hoogerhuis, zoo als de lords *Lyndhurst*, *Brougham*, *Aberdeen* en de lord-kanselier, in 1853 door hunne welsprekende redevoeringen die constitutionneele beginselen versterkt, onder wier bescherming er geen sprake kan zijn van eene uitlevering of van een *alien bill*, maar wel van eene toepassing op vreemdelingen van 's lands algemeene wet.

Hij zal dus in het gegeven geval die wetten inroepen, en als vergelding voor de gastvrijheid, die hij reeds acht jaren op Engelands grondgebied genoten heeft, openlijk voor de Engelsche regtbank verschijnen en ophelderingen geven nopens zijn gedrag. Hij vraagt dus niets meer en niets minder, dan om gevonnisd te worden door eene Engelsche regtbank en jury. Daar zal men iets meer eischen dan een doodelijken haat; daar zal hij, in elk geval, alle waarborgen vinden voor een eerlijk en onafhankelijk proces. Engeland is dit aan zich zelf meer verschuldigd dan aan hem, en het zou zijn eigen schande in de historie uitspreken, indien het anders handelde.

De brief waarvan het bovenstaande een korte inhoud is, is overigens vol van de meest beleedigende uitvallen jegens den keizer.

ENGELAND.

Baron *Rothschild* is Dingsdag j.l. wederom tot lid van het Parlement gekozen, om in die Wetgevende Vergadering de City van Londen te vertegenwoordigen. Geen ander kandidaat had zich gesteld.

— *Raikes Journal* verhaalt dat de jaarlijksche bezoldiging van den kapper der koningin van Engeland, 2000 pd. st. (24,000) bedraagt, waarvoor hij de vorstin tweemaal daags het haar moet opmaken. Deze persoon (de kapper) nu was van Windsor naar Londen gegaan, denkende in tijds terug te keeren voor het toilet van koningin Victoria, doch te Londen miste hij den trein en was verpligt een extra trein te nemen tegen betaling van 18 pd. st. (f 200), ten einde H. M. niet te laten wachten.

BELGIE.

Den 27sten Julij werd te Brussel het huwelijk tusschen aartshertog *Ferdinand Maximiliaan* van Oostenrijk en prinses *Charlotte*, dochter van Koning *Leopold* der Belgen, voltrokken. De burgerlijke echtvereeniging geschiedde in eene zaal van het paleis; de heer *de Brouckere*, burgemeester van Brussel, nam de betrekking van ambtenaar van den burgerlijken stand waar. Van deze zaal begaf zich de koninklijke stoet naar de kapel, waar de heer *Sterckx*, kardinaal-aartsbisschop van Mechelen, den echt inzegende. De huwelijks-acte werd geteekend door den Koning der Belgen, de Koningin-weduwe *Maria Amelia*, prins *Albert* van Saksen-Koburg-Gotha (prins-gemaal van Engeland), aartshertog *Karel Lodewijk* van Oostenrijk (gouverneur van Tyrol) en aartshertogin *Margaretha*, zijne gemalin, hertog *Augustus* van Saksen-Koburg en hertogin *Clementina* van Orleans, zijne gemalin, den hertog en de hertogin van Braband, den graaf van Vlaanderen, den prins *Leiningen*, en de acht getuigen, namelijk: de prins *de Ligne*, voorzitter van den senaat, de heeren *Delehaye*, voorzitter van de kamer der vertegenwoordigers. *De Decker*, minister van binnenlandsche zaken, en *Nothomb*, minister van justitie, voor prinses *Charlotte*; graaf *d'Archinto*, de prins *Clary*, baron *von Vrints von Treuenfeld* en graaf *Fery-Zichy*, voor den aartshertog.

Maandag had het diner plaats door den burgemeester der hoofdstad aan den Koning, de prinsen, de vreemde prinsen en zeer vele aanzienlijke personen gegeven; het was zeer luisterrijk. De Koning bragt een toast uit op den Keizer van Oostenrijk, de burgemeester op den aartshertog *Maximiliaan*, deze op den Koning der Belgen, enz. Het Venetiaansche feest, dien avond gehouden, was zeer fraai, en overtrof aller verwachting.

Bij gelegenheid van het huwelijk der prinses zijn 14,000 brooden aan de armen der hoofdstad uitgereikt.

DUITSCHLAND.

Den 25sten Julij heeft in de nabijheid van de burgvesting Altenstein, in het Thuringsche, eene treffende plegtigheid plaats gehad, te weten, de inwijding van het gedenkteeken, hetwelk de hertog van Saksen-Meiningen heeft doen oprigten op den stronk van den gedenkwaardigen beukenboom, bij welken *Luther* op den 4den Mei 1521 op zijn uitstapje naar het dorp Möhra afsteeg om wat uit te rusten en uit eene nabijzijnde bron een verkwikkenden dronk te nemen, toen hij plotseling, op bevel van den Saksischen vorst *Frederik* den wijze, gevangen genomen en naar den Wartburg gebragt werd, alwaar hij in veilige rust zijne geleerde werkzaamheden konde voortzetten. Deze bekende episode uit het leven des grooten hervormers heeft aan den gezegden beukenboom en bron sedert den naam van Luthers-beuk en Luthers-bron doen schenken. Bij de bedoelde plegtigheid waren duizende bewoners uit den omtrek zamengevloeid en waren de geheele hertogelijke familie, de groothertog en de hertog *Bernhard* van Saksen-Weimar tegenwoordig. De plegtigheid begon met het aanheffen van *Luthers* onsterfelijk lied: *Eine feste Burg ist unser Gott*, en de predikant uit Meiningen, Dr. *Ackermann*, hield eene treffende inwijdingsrede. Onder de aanwezigen bevonden zich eenige nakomelingen uit *Luthers* familie, die in Möhra, Salzungen en andere naburige plaatsen verspreid zijn.

GRIEKENLAND.

De op 2 Julij gehouden zitting van het Parlement der Ionische republiek was zeer belangrijk. De beraadslaging liep over eene voorgewende petitie, waarbij de adressanten zouden vragen Korfu tot eene britsche kolonie te maken, door het eiland van de Ionische republiek af te scheiden en onder de onmiddelijke heerschappij van de britsche kroon te brengen. Sedert is gebleken, dat zulk eene petitie werkelijk niet bestond; alleen het vermelden van dat stuk gaf echter in de kamer aanleiding tot eene luidruchtige patriottische manifestatie. De afgevaardigde Arvitanachi noemde het doel van het adres een „helsch plan," en toen de afgevaardigde *Lombardo* verklaarde, „dat er op de Ionische eilanden geen levende ziel was die niet bij de enkele gedachte rilde en beefde van onzetting," herhaalden verscheidene stemmen: „Neen! geen levende ziel!"

„Niet alleen," dus vervolgde de redenaar, „is ieder Ioniër bereid elk middel te baat te nemen om de volvoering van het plan tegen te gaan, maar ook om met eene in zijn eigen bloed gedoopte pen neder te schrijven dat de vereeniging met Griekenland onze eenige wensch, ons eenig verlangen is." Bij het uitspreken dezer woorden door *Lombardo*, stond de voorzitter op; alle aanwezigen volgden zijn voorbeeld en een plegtig: „Zoo is het!" klonk met geestdrift uit aller monden. Wij willen dus den vreemdeling bewijzen," sprak *Lombardo* verder, „dat wij niets vuriger verlangen dan ons van zijne bescherming te ontdoen." Onmiddelijk benoemde de kamer eene kommissie van onderzoek, waarna de heer *Lombardo* opstond en met eene ontzagwekkende stem uitriep: „Wij hebben heden eenstemmig tot onzen opstand als natie besloten. Gij onderteekent met uw bloed de vereeniging met Griekenland. Wie durft het thans wagen te beweren, dat de vreemdeling eenigerlei ondersteuning op dit eiland zal kunnen vinden?" En de advokaat-generaal voegde er ten slotte nog bij: „Wij zijn een onafhankelijke grieksche staat, even als het koningrijk Griekenland; het eenige verschil ligt hierin, dat wij onder britsche bescherming staan. De vraag, wanneer eene vereeniging met Griekenland en de gansche natie behoort tot stand te komen, moet door den tijd en de omstandigheden beslist worden." — De *Times* behandelt de Ioniers als eene bende vermetelen en ondankbaren, die de „weldaden der Engelsche heerschappij" niet weten te waarderen. „De Ionische eilanden," zegt het blad, „zijn onze militaire posten en moeten als zoodanig bestuurd worden. Het Ionische parlement kan nooit iets anders wezen dan een middel voor eenige rustelooze en boosaardige geesten, om hunnen haat tegen Engeland en hunne sympathie voor Engelands vijanden aan den dag te leggen." De *Times* geeft aan het Britsche bewind den raad, om bij de eerste de beste poging tot opstand een einde te maken aan de „Ionische schijn-republiek," en reeds nu hare grondwet in te trekken.

ASSEN, 1 Augustus.

TELEGRAFISCHE BERIGTEN.

Amsterdam. Vrijdag, 31 Julij. Op de beurs van heden was de slotkoers der **effecten** als volgt:

Nederl. $2^1/_2$ pCt. $63^5/_{16}$ percent. Dito 4 pCt. 96 percent. — *Rusland* bij Hope en Comp. 1798 en 1816 5 pCt. $105^{11}/_{16}$ percent. — *Oostenrijk* Nieuwe Metallieken 5 pCt. $86^{1}/_{16}$ percent.

Granen en Zaden.

Koolzaad op het Voorjaar onveranderd; op het Najaar f 498. — Raapolie flaauw; op zes weken f 51. — 128 ponds nieuwe witbonte Poolsche Tarwe f 400. — 122 ponds Pruissische Rogge f 230. — Graanmarkt stil en onveranderd.

Leeuwarden, 31 Julij.

Op de markt van heden waren de prijzen als volgt:

Tarwe. per mud.		***Boekweit.*** per mud.	
56 ponds puike witte	f 0-00	52 ponds Zand	f 0-00
54 „ roode	- 0-00	Veen	- 0-00
Rogge. per mud.		***Haver.*** per mud.	
52 ponds Inlandsche	f 7-20	$35^1/_2$ ponds fijne	f 0-00
53 ponds	- 6-90	31 „ blanke voer	- 0-00
Garst. per mud.		31 „ zwarte	- 0-00
46 pds. nieuwe winter	f 0-00	***Boonen.*** per mud.	
$44^1/_2$ „ zomer	- 0-00	Paardeboonen	f 0-00
Koolzaad.	f 14-00 tot f 16.25	***Boter.*** per $^1/_4$ ton	f 45-00
Lijnzaad	f 13-00.	***Kaas***	f 26—00

Het gewigt der Granen is naar $^3/_4$ mud. berekend.

De handel in Granen was heden nominaal. — Rogge als genoteerd. — Er was 800 last Koolzaad van middelmatige kwaliteit aangevoerd, en als genoteerd gedaan, zijnde 50 cent lager. — Enkele klusjes Lijnzaad zijn als genoteerd afgegeven. — Boter en Kaas als genoteerd.

* Eergisteren avond had hier eene tweede bijeenkomst van kiezers plaats, met het doel om eene vereeniging tot stand te brengen ter bevordering van goede keuzen voor het lidmaatschap van den Gemeenteraad van Assen, der Provinciale Staten en van de Tweede Kamer in het hoofdkiesdistrict Assen. Onderscheidene leden sloten zich weder aan de vereeniging aan, en na vaststelling van het reglement en benoeming van een bestuur, werd tot de keuze van eenen candidaat voor het lidmaatschap der Provinciale

Staten overgegaan; als zoodanig werd gekozen Mr. *S. Hellinga Tonckens*, burgemeester van Odoorn. (Zie advertentie hierachter.) Als *gewone* leden dezer vereeniging, tegen betaling eener geringe contributie, worden aangenomen de kiezers in Assen, en als *buitengewone* leden, tegen betaling der halve contributie, de kiezers buiten Assen, deze laatsten voor zoo veel betreft de keuze van candidaten voor het lidmaatschap der Tweede Kamer en der Provinciale Staten. De geest van de vereeniging is in den zin van gematigden vooruitgang, naar de Grondwet en hare instellingen.

— Heden viert de Israëlitische gemeente alhier het feest van het 25jarig bestaan harer synagoge; de opperrabijn, de heer *Hillesum* van Meppel, is overgekomen om de feestrede uit te spreken, terwijl de plegtigheid door koorgezang zal worden opgeluisterd.

*** de Wijk, 30 Julij.** Op de gisteren alhier gehoudene jaarmarkt waren aangevoerd 121 koeijen, 71 varkens, 4 schapen en 21 geiten; de runderen, aanstaande te kalven of goed melkgevende, werden tegen goede prijzen, voornamelijk aan Vriesche kooplieden, van de hand gedaan; de koeijen bragten op van f 60 ״ tot f 170-״, de varkens van f 12-״ tot f 35-״, de schapen van f 8-״ tot f 12-״ en de geiten van f 5-״ tot f 8-״. Na den afloop der markt, zag een koopman uit Zwolle, van de Wijk naar Hoogeveen rijdende, in de onmiddelijke nabijheid van het dorp, op den zoogenaamden postweg een man, zoo als hij meende, bewusteloos op den grond liggen; hij gaf hiervan dadelijk kennis, waarna de geneesheer dezer gemeente ontboden werd, welke, na onderzoek bevond, dat de man was overleden, zonder uitwendige verwondingen, vermoedelijk aan verhitting, dewijl men hem vroeger met eene koe had gezien, welke over slooten gesprongen en door tuinen was geloopen, waardoor de man zich zeer moet hebben ingespannen. Het bleek later, dat de man geen half uur te voren in volle gezondheid iets genuttigd had ten huize van een persoon alhier, welke tegen betaling van eene kleinigheid huisvesting verleent, en welke hem kende als een beestendrijver, genaamd *Roelof Mol*, doch meer bekend als *Roelof Slip*, wonende te Nieuwleusen, weduwnaar, hebbende een kind van 13 à 14 jaren.

*** Bovensmilde, 30 Julij.** Men verneemt, dat de alhier tot hulpprediker beroepen kandidaat *Bakker* van Sappemeer, aanstaanden Zondag den 2 Augustus zijn dienstwerk zal aanvaarden.

*** Meppel, 30 Julij.** Als eene zeldzaamheid kunnen wij vermelden, dat heden avond zich hier op een land aan den galgenkamp een levende bonte arend bevond. Ofschoon hij kenteekenen droeg van nog jong te zijn, had hij toch reeds eene vrij groote vlugt, die wij echter niet met juistheid kunnen bepalen; evenwel, men kon hem op korten afstand naderen, en dan opvliegende, zette hij zich al spoedig weder neder, waaruit ook genoegzaam zijne jonkheid was af te leiden, daar het scheen, dat het vliegen hem nog min of meer moeijelijk viel. Ook ten vorigen jare is in de nabijheid dezer plaats, en wel te Kolderveen, dergelijke vogel gevangen. Hieruit zou men kunnen opmaken, dat deze vogels zich in deze omstreken bestendig ophouden en voorteelen.

*** Vries, 30 Julij.** Heden had in 't naburige gehucht Ide een betreurenswaardig voorval plaats. Eene weduwe van 60 jaren, die voor korten tijd haar echtgenoot door den dood had verloren, heeft door ophanging een einde aan haar leven gemaakt, nalatende één kind, waarover zij stiefmoeder was. De aanleiding tot deze daad schijnt niet bekend te zijn. — Ten opzigte van de rogge kunnen wij mededeelen, dat dezelve gunstiger uitvalt als velen meenden; de opbrengst zal ruim 2 spint per hok kunnen zijn.

In de volgende gemeenten is de uitslag der verkiezingen voor den gemeenteraad geweest als volgt; de personen, met een * geteekend, zijn de aftredende leden:

Anlo. Uitgebragte geldige stemmen 47, hiervan verkregen *M. Bakker 24, *J. O. Homan 23, R. Sloots 20, R. Hiddingh 19, *J. Mulder 16, T. Braams 13, R. Jobing 5, A. Braams 4, A. Siebring 4, H. Julsing 3 en 8 personen ieder 1 stem. De eerste is dus met volstrekte meerderheid gekozen, terwijl over de vier volgende personen eene herstemming zal moeten plaats hebben, die bepaald is op 4 Aug. e. k.

Borger. Uitgebragte geldige stemmen 39, hiervan bekwamen *J. Nijenhuis te Bronger 36, *H. Oldenbeuving te Buinen 30, *H. Oosting te Drouwenerveen 25, J. Copinga te Drouwen 12, *B. Pieters te Drouwen 7, F. Dillingh te Bronger 6, H. Zeubring en J. Smit, beide te Borger ieder 3, terwijl 7 personen nog ieder 2 en 14 personen ieder 1 stem bekwamen; de drie eersten zijn derhalve dadelijk gekozen, en over de vierde en vijfde zal eene herstemming moeten plaats hebben, die op 3 Aug e. k. bepaald is.

Dalen. Uitgebragte geldige stemmen 25, hiervan bekwamen *Harm Kiers 21, *J. Lanning 20, *Hendrik Kiers 17, *P. ten Hool 16, J. Scholten 5, M. Hardenberg en A. IJdens ieder 4, J. Kip, T. Scholten en H. Koops ieder 2 stemmen en 7 personen ieder 1. De vier eersten zijn aldus met volstrekte meerderheid gekozen.

Emmen. Uitgebragte geldige stemmen 45. Hiervan hebben bekomen *G. Schirring te Zuidbarge 42, J. IJken te Emmen 21, J. Lipman Jz. te Weerdinge 20, *Dr. L. Willinge te Emmen 20, *Mr. L. Oldenhuis Tonckens te Emmen 17, Jan Lipman te Weerdinge 5 en 5 personen ieder 1 stem. De eerste is mitsdien gekozen en over de vier volgenden moet eene herstemming plaats hebben op 3 Aug. e. k.

Gasselte. Uitgebragte geldige stemmen 33, *W. M. Bakker bekwam 26, *W. Alingh 22, *H. J. Reiling 18, H. J. Hogenesch 7, O. Hiddingh 5, R. J. Reiling, J. Wolthuis en H. J. Kruit ieder 3; H. Rozeboom 2 en 8 personen ieder 1 stem; de drie eersten zijn alzoo met volstrekte meerderheid herkozen.

Norg. Geldig uitgebragte stemmen 35. *Mr L. Homan bekwam 32, *B. J. Bastiaans 31, *S. B. Dryber 29, R. Roelfsema, G. Kuipers en J. F. Krieger ieder 2, terwijl 6 personen ieder 1 stem bekwamen. De drie eersten zijn alzoo met volstrekte meerderheid gekozen.

Odoorn. Geldig uitgebragte stemmen 21, verkozen *J. Schaange Mensingh met 17 en *J. Zegering met 14 stemmen. R. Zegering, R. Lesschen en H. Marissen bekwamen ieder 2 en 5 personen ieder 1 stem.

Oosterhesselen. Geldig uitgebragte stemmen 31, *Mr. J. P. Willinge bekwam 14, *R. K. Schoemakers, R. Hendriks en H. Lanting Jz. ieder 13 stemmen, H. Koopmans 11, *R. Brinks 9, J. Elders 5, H. Draaijers 4, J. Truin en H. L. Carsten ieder 2 en 6 personen ieder 1 stem, zoodat over de *zes* eersten eene herstemming zal plaats hebben op 3 Aug. e. k.

Roden. Geldig uitgebragte stemmen 32, *Henderikus K. J. Douwes bekwam 18, *Jan S. Datema 17, R. Deodatus 7, J. W. Holthuis 5, A. J. Luinge 4, G. J. Levie 3 en 8 personen ieder 1 stem. De beide eersten zijn alzoo gekozen.

Rolde. Geldig uitgebragte stembriefjes 41. *R. Dilling bekwam 31, *H. Scholten 30, *P. Westenbrink 30, M. Huizingh 7, J. Lesschen 5, P. Popken en R. Haange ieder 3, A. L. Lezer en W. Steenge ieder 2 en 10 personen ieder 1 stem. De drie eersten zijn alzoo gekozen.

Sleen. Geldig uitgebragte stembriefjes 26. Zijn verkozen Joh. Boelken met 15 en *H. W. Kamps met 14 stemmen. Bovendien bekwamen R. Renting 12, H. Willing Jr. 3, J. Marissen en A. Renting ieder 2 en 4 personen ieder 1 stem.

Vries. Geldig uitgebragte stembriefjes 57, *H. Davids bekwam 48, *B. Boelens 30, *R. J. Homan 20, W. Hesselink 9, W. Buiting 7, J. van der Molen en D. Smeenge ieder 6, O. Homan 5, R. L. Staal, R. Abrahams, M. Swartwolt, H. Hamering, T. Jelkema en J. Arends ieder 3, A. Meijeringh, H. van Bruggen, P. van Bruggen, W. Oosterveld en J. Brouwer ieder twee stemmen en 12 personen ieder 1 stem. De twee eersten zijn aldus gekozen, en over de derde en vierde zal op 3 Aug. e. k. eene herstemming plaats hebben.

Zuidlaren. Geldig uitgebragte stembriefjes 55. Herkozen zijn *Dr. P. E. Pruissen met 34 en *J. Enting met 32 stemmen. Eene herstemming moet 5 Aug. e.k. plaats hebben tusschen *B. van Bon die 22 en B. Meertens, die 9 stemmen had, terwijl R. Schuiling 7, J. Bentum en W. Popken ieder 5, K. Baving, E. Karsten en H. Kloots ieder 4, B. Houwing, Dr. van de Sande Slot, R. Groenwold, J. Donker, J. Smeenge, J. Wuffing, Ardesch, Joh. Mensinga en J. Koning ieder 2 en 13 personen ieder 1 stem erlangden.

RAADSVERGADERINGEN.

Assen, 31 Julij. In de heden gehoudene raadsvergadering waren aanwezig de heer Burgemeester en alle leden, behalve de heeren *Hofstede*, *Oosting* en *Stoker*. Onder anderen zijn de volgende zaken behandeld:

a). Nader aan de orde gesteld zijnde de ontwerp-verordening ter uitvoering van art. 4 der verordening tot heffing der belasting op den wijn, het gedisteleerd en de likeuren, tot regeling van den vrijdom van belasting voor het gedisteleerd, tot vervaardiging van chemicalien en reukwateren wordende verbruikt, deelde de heer Burgemeester mede, dat hij aan de Professoren in de chemie te Groningen, Leiden en Utrecht de vraag had onderworpen: of gedisteleerd, bestemd tot vervaardiging van chemicalien en reukwateren, na te zijn vermengd op de wijze, vroeger bij de administratie van 's Rijks accijnsen in gebruik, met voordeel van de vermengingsstoffen kan worden gezuiverd of tot belastbare einden aangewend; dat die Professoren daarop hadden geantwoord, en dat de Burgemeesters van Amsterdam en Rotterdam, op zijne vraag hadden te kennen gegeven, dat de bedoelde vrijdom in die gemeenten niet meer werd verleend; er is besloten, alle betrekkelijke stukken tot eene volgende vergadering ter inzage der leden te leggen;

b). De aandeelen 15 en 21 van de geldleening van f 2800-״ voor den opbouw der derde lagere school zijn uitgeloot, om in Oct. e.k. te worden ingetrokken.

c). Er is besloten, uit de gemeentekas te voldoen de te Groningen aangewende kosten van verpleging van *J. H Koopmeinders* en gezin, *J. Wanders* en gezin en *P. Pots* ad f 29.63, tot welker betaling de betrokken armbesturen ongenegen zijn.

d). Eene ontwerp-dagvaarding van *A. Pelinck* te Zuidlaren en *A. ten Oever* te Assen, tot betaling van het afvaartsgeld der Asserwijk over de jaren 1848 tot en met 1856 ad f 2777.18½, werd gesteld in handen eener commissie, bestaande uit de heeren *Vos, van Holthe tot Echten* en *Carsten*.

e). Naar aanleiding van de opdragt, in de vergadering met gesloten deuren van 30 Junij jl. gedaan, gaf de voorzitter te kennen, nader met den heer Notaris *van Lier* te hebben onderhandeld over den afstand van een gedeelte zijner gronden voor den tusschen den Oostercingel en het Aardsche Veld aan te leggen rijweg; dat de heer *van Lier* 't voorstel, om voor minder dan f 500-״ een strook gronds ter breedte van 8 ellen af te staan, bepaald had geweigerd, en bleef vasthouden aan zijn besluit, om den grond niet dan tegen taxatie te verkoopen. De voorzitter stelde daarop voor, de verdere onderhandelingen te staken, en op grond, dat taxatie waarschijnlijk in 't nadeel der gemeente zou uitvallen, de vroeger gedane eisch aan den heer *van Lier*, die nader had te kennen gegeven, denzelven gestand te zullen doen, in te willigen. Dit voorstel werd met 6 tegen 2 stemmen aangenomen en mitsdien besloten tot aankoop van den benoodigden grond en tot vaststelling der voorwaarden van aanbesteding voor de daarstelling van dezen weg.

f). De door Burg. en Weth. overgelegde rekening en verantwoording over 1856, is tot onderzoek gesteld in handen der heeren *van Holthe van Echten*, *Carsten* en *Remmelts*.

Meppel, 29 Julij. In de raadsvergadering van heden zijn de volgende besluiten genomen:

1o. Is benoemd tot regtsgeleerde in de regtsvordering tot ontbinding van het door de stad Meppel met de Dr. Kanaalmaatschappij in 1851 gesloten contract, om de zaak voor de regtbank te Amsterdam te behandelen, de heer Mr. *A. S. van Nierop*. De heer *de Jonge* wenschte de zaak te beëindigen door transactie en de regtsvordering zoo lang uit te stellen. De meerderheid wilde intusschen het regt zijn loop doen hebben.

2o. Is goedgekeurd het plan eener geldleening van f 2000-״, tegen 3½ pCt., of bij ongenoegzaamheid daarvan tegen 4 pCt, om daaruit de kosten van het repareren der wallen te vinden. Deze negotiatie zal gesplitst worden in tien aandeelen, ieder van f 200-״, waarvan een gedeelte elk jaar zal afgelost worden, te beginnen met Oct. 1858.

3o. Is goedgekeurd de rekening en verantwoording van het burgerlijk armbestuur, over de laatste 8 maanden van 1856, waaruit bleek, dat de ontvangsten hebben bedragen f 3632.22⁵, en de uitgaven f 3294.67⁵, zoodat er een batig saldo is overgeschoten van f 337.25.

4o. Is eervol ontslag verleend aan de heeren dr. *P. Hofstede Crull* en *J. J. Slot*, als belast met het onderzoek naar de vorderingen der leerlingen, die op het stedelijk gymnasium wenschen geplaatst te worden, en in hunne plaats uit de voordragt van vier personen, bestaande uit de heeren Mr. *W. J. Tonckens*, Dr. *H. de Jonge*, *C. L. van Woelderen* en *J. L. Fijnvandraat*, met meerderheid van stemmen gekozen de heeren Dr. *H. de Jonge* en *C. L. van Woelderen*.

5o. Aan het dep. Meppel der Maatschappij tot nut van 't algemeen is afgestaan een lokaal voor de bouwkundige teeken- en rekenschool en het onderwijs in de natuurkunde; omtrent het verzoek om de jaarlijksche subsidie van f 85-״ voor die nuttige inrigting met 65-״ te verhoogen, alzoo te brengen tot f 150-״, is bepaald hetzelve aan te houden en ter inzage der leden te leggen, om in eene volgende vergadering te behandelen.

6o. Het verzoek van eene gecombineerde commissie uit den raad en de Kamer van Koophandel en fabrieken te Deventer, om ook alhier eene commissie te benoemen, ter bevordering van het doen daarstellen en exploiteren van spoorwegen in de noord-oostelijke provincien onzes lands, is vooreerst aangehouden.

7o. Het verslag van de bank van leening over het eerste halfjaar 1857, waaruit bleek: dat er aan verstane panden is verkocht voor f 231.80; dat er 2240 panden zijn beleend, waarvoor is betaald f 5611-״, en ingelost zijn 2393 panden, voor eene som van f 6001.45, alsmede dat de intressen hebben opgebragt f 385.89⁵, is ter inzage der leden op de secretarie nedergelegd.

8o. Is besloten, om te wijzigen art. 1 van het heffingsbesluit voor den hoofdelijken omslag, en daarvan het maximum te bepalen op f 15000 in plaats van f 20000 's jaars.

9o. Is goedgekeurd de rekening en verantwoording van de werkinrigting van October 1856 tot ult. April 1857, waaruit bleek, dat zij had ontvangen f 3700-״ en uitgegeven f 3260.04⁵, dat er aan grondstoffen, in kas en te goede zijnde gelden en materialen voorhanden zijn f 2327.71, hetwelk een te kort oplevert van f 1372.21⁵, waarvan wegens vertimmering der gebouwen moet worden afgetrokken f 569.52, zoodat er een wezenlijk verlies bestaat van f 802.69.

REGTSZAKEN.

Arrondissements-Regtbank te Assen.

31 Julij. H. S., woonachtig te Emmen, thans gedetineerd, wegens diefstal in dienstbaarheid, veroordeeld tot 2 jaren gevangenisstraf.

Kantongeregt te Assen.

31 Julij. *Veroordeeld:* J. L., arbeider te Zandberg, en J. P., arbeider te Smilde, wegens het laten loopen van vee op eens anders in den oogst staanden grond, ieder tot eene boete van f 3-״; — M. J., arbeider te Eelde, wegens enkelen diefstal van groen hout, onder verzachtende omstandigheden gepleegd, tot eene boete van f 0-50; — F. D., landbouwer te Bonnen, wegens het laten losloopen van een paard binnen eene bewoonde plaats, tot eene boete van f 3-״; — S. F., schipper te Smilde, wegens 1o. het visschen zonder de vereischte vischacte, en 2o. het visschen in eens anders vischwater, zonder vergunning van den eigenaar of regthebbende, tot twee boeten, ieder van tien gulden, verbeurdverklaring van het vischtuig en subsidiaire gevangenisstraf van 14 dagen; — E. H., landbouwer te Westenesch, wegens het komen met een hond in het veld, buiten openbare wegen en voetpaden, in gesloten jagttijd, tot eene boete van f 10-״, verbeurdverklaring van den hond en subsidiaire gevangenisstraf van 7 dagen. — *Ontslagen van alle regtsvervolging:* K. D., zonder beroep en L. O., arbeider, beide te Bonnen, gedagvaard geweest ter zake van het wanbedrijf van het vangen van visch door vergif of bedwelmende middelen.

INGEZONDEN STUKKEN.

Aan
den heer Redacteur der Provinciale
Drentsche en Asser Courant te Assen.

WelEdele Heer!

In UEds. courant van den 30 dezer no. 91 vind ik onder de ingezonden stukken een artikel, dat o. a. ook tegen mij gerigt schijnt, althans wat het slot van hetzelve betreft, en vertrouwende op den geest van onpartijdigheid, welke UWEds. blad kenmerkt, neem ik de vrijheid, U te verzoeken, ook aan deze een plaatsje te willen inruimen. Ronduit moet ik de feiten, daarin mijnen jeugdigen jager ten laste gelegd, tegenspreken; hij is aan dezelve geheel onschuldig en slechts sedert eenige weken in mijne dienst, en in de plaats gekomen van een jongen, dien ik heb ontslagen, — zonder dat ik de opgenoemde feiten ooit van dezen gezien heb, — uithoofde van jeugdige losheid in woorden, jegens anderen op den weg gebezigd. Van den tegenwoordigen heb ik zulks nog niet vernomen, en zou ik, in dat geval, hem evenmin als den genoemde ontzien; te meer, daar 't geen hij jegens de voorbijgangers, volgens bedoeld artikel, zou gepleegd hebben, ten eenemaal op mijn eigen nadeel en kosten aan *lijn*, *paard*, *oponthoud* enz. zou uitloopen. Niemand toch zal tegen zijn eigen belang inwerken, en de moeite en bezwaren, buitendien aan zijne betrekking verbonden, vermeerderen. Wel verre dus, dat ik zoude *lagchen* om de door mijnen jongen bedreven zoogenaamde aardigheid, zoude ik er evenzeer las den steller van bovengenoemd artikel over verontwaardigd zijn, en bij het plegen derzelve het geenzins bij en *verbieden* laten.

Mogt de steller zijn naam willen opgeven, zou het mij niet moeijelijk vallen, hem de *onwaarheid* van het door hem aangevoerde te bewijzen.

En hiermede heb ik de eer met hoogachting te zijn,

WelEdele Heer!

Meppel, den 31 Julij 1857. UWEds. Dw. Dienaar,
S. BENTHEM.

KIEZERS!!!

te Oosterwolde, Fochteloo, Appelscha, Langedijke, Donkerbroek, Haule en Haulerwijk.

Wij hadden eene aanbeveling bij de herstemming op a.s. Maandag overbodig geacht, dewijl bij de vorige verkiezing van Gemeenteraadsleden al de aftredenden door kiezers uit het westelijk deel van Ooststellingwerf zijn aanbevolen; maar nu men uit dat kiesdistrict, blijkens vorig nummer van dit blad, door beuzelachtige argumenten, in plaats van het degelijk en regtschapen oud raadslid, aan u den heer *Brouwer* wil opdringen, achten wij het noodig u toe te roepen: *waakt voor uwe belangen en komt allen met ons uwe stem uitbrengen op het oud lid, den heer*

HENDRIK JANS PRAKKEN.

Een groot aantal Kiezers te Oosterwolde.

Kiezers in Ooststellingwerf!

Reeds tweemaal eene aanbeveling aan de kiezers van Ooststellingwerf gelezen hebbende, om den heer A. *Brouwer*, Med. Pract. en Gemeente-Geneesheer, bij de aanstaande herstemming te kiezen, meent de ondergeteekende de aanmerking te moeten maken, dat de heer A. *Brouwer* als Gemeente-Geneesheer *niet* als *onafhankelijk*, maar als meer *afhankelijk* persoon in dezen zoude moeten worden beschouwd, en integendeel de heer *H. J. Prakken*, die steeds als een zelfstandig en onafhankelijk, steeds als een waardig vertegenwoordiger van *algemeene* belangen in de vergadering van den raad zich heeft gedragen, ten sterkste aan zijne mede-kiezers te moeten aanbevelen; dus, *vrij denkende* en *vrij handelende* kiezers, brengt uwe stem uit op den heer

HENDRIK JANS PRAKKEN, oud Lid.

Een Kiezer.

ADVERTENTIEN.

Getrouwd:

Dr. C. J. SPAT
en
H. W. MEIJBOOM.

Eenige en algemeene kennisgeving.

Assen, 30 Julij 1857.

Heden overleed na eene kortstondige ziekte mijne geliefde jongste dochter MARIA, in den nog jeugdigen leeftijd van ruim 18 jaren; diep bedroefd staar ik met mijne vier kinderen haar grafwaarts na, hopende, van eens hereend te zullen worden.

Gasselternijveen den 28 Julij 1857.

E. J. KAPPENBORG,
Weduwe H. BAKKER Jr.

N. B. Dienende deze tot algemeene en bijzondere kennisgeving aan mijne vrienden en bekenden.

De BURGEMEESTER van Zuidlaren brengt ter kennisse der belanghebbenden:
1o. dat ingevolge besluit van Heeren Gedeputeerde Staten d.d. 22 Julij l.l. No. 38,

op de Middenmarkt

alhier, welke den 3en Augustus invalt, uithoofde van de geheerscht hebbende longziekte, geen rundvee zal worden toegelaten.

2o. dat sedert den 9 Mei l.l. **geene longziekte** meer in deze gemeente heeft bestaan.

De Burgemeester voornd.,
P. A. G. DE MILLIJ.

KIESVEREENIGING: DE GRONDWET.

Het BESTUUR der **VEREENIGING** maakt bekend, dat in de Vergadering van den 30 Julij jl. tot CANDIDAAT voor het ***Lidmaatschap der Provinciale Staten*** is gekozen en alzoo door de VEREENIGING wordt voorgedragen

Mr. S. HELLINGA TONCKENS,

Burgemeester te Odoorn.

Assen, 31 Julij 1857.

Het Bestuur voornoemd:
Mr. H. C. CARSTEN, President.
Mr. P. HOFSTEDE.
Mr. A. VOS.
G. P. SERVATIUS.
Mr. E. K. J. BERTLING, Secretaris-Penningmeester.

Te PATERSWOLDE

UIT DE HAND TE KOOP:

Eene **BEHUIZING** op het aangenaamst gelegen, bestaande uit ***2 voorkamers, 1 achterkamertje, overloop, keuken, kelder*** en ***schuur***, alsmede een daarbijgelegen grooten **TUIN** met exquise ***vruchtboomen***, wordende tot 1mo Mei 1858 bewoond en gebruikt door den heer W. TRESLING.

Informatie, op franco aanvrage, bij de heeren WOLFF of WOERMAN aldaar, en *bezigtiging* in deze maand, des WOENSDAGS na den middag.

DAG- EN KOSTSCHOOL VOOR JONGEHEEREN TE GRONINGEN.

De ondergeteekende heeft de eer aan belanghebbende OUDERS en VOOGDEN te berigten, dat de ***LESSEN aan zijn INSTITUUT*** zullen hervat worden op MAANDAG den 10den Augs. e.k.

D. DE GROOT.

LANDBOUWGEREEDSCHAP EN VRUGTEN.

De Notaris TADEMA te Oosterwolde zal, ten verzoeke van de Erven van WL. den heere P. KOUMANS SMEDING, op boelgoedswijze verkoopen:

1. **Twee beste WERKPAARDEN, 3 WAGENS, 3 PLOEGEN, 1 EIDE, 1 ZAADWINDE, 1 DORSCHKLEED, 1 SJOUW, 6 KRUIWAGENS**, onderscheiden **klein HANDGEREEDSCHAP en PAARDENGEREI**, alsmede **PLANKEN, OUD HOUT, PANNEN en RIET**;

en 2. de vrucht **HAVER** van ongeveer 7 bunder land en vrucht **BOEKWEIT** van ongeveer 8 bunder veengrond, in perceelen, door FOPPE HELMUS aan te wijzen.

Wie gading maken komen op aanst. Vrijdag, den 7 Augustus 1857, des middags te 12 uur, ten woonhuize van FOPPE HELMUS te Haule.

Belangrijk berigt.

HULP VOOR JICHT EN RHEUMATIEK.

De ondergeteekende berigt door dezen, dat bij hem thans ook het zoo gunstig bekende **JICHTPAPIER** ter genezing van alle Jicht- en Rheumatieke kwalen verkrijgbaar is.

De genezingen door het JICHTPAPIER te weeg gebragt, zijn verbazend, terwijl het in de aanwending zoo eenvoudig en zindelijk tevens is, dat het den lijder niet genoeg kan worden aanbevolen. Het nut, daardoor bij zinkingachtige hoofd- en kiespijn, belroos enz. veroorzaakt, is belangrijk en verbazingwekkend. Ieder vel van dit papier is voorzien van den stempel der echtheid en kost 90 cts.; brieven en gelden franco.

S. G. ZWART,
Apotheker te Gorredijk.

Cocos-Zeep.

DEZE ZEEP schuimt sterk, reinigt opgenblikkelijk, is bevorderlijk voor de gezondheid, heelt schrampen en schavingen zeer spoedig, zuivert en ontneemt alle scherpte aan de huid, maakt haar zacht en blank en geeft haar een jeudig frisschen tint. Men koopt een groot stuk voor 15 cents.

Zij is ook verkieslijk boven andere Zeepen voor het wasschen van gekleurde Goederen en Zijden en Wollen Stoffen, daar zij, van eene zuiverder loog bereid, de kleuren minder aandoet en de wol niet hard maakt.

De goede echte soort, die in onderstaande Dépôts altijd kersversch te verkrijgen is, heeft den naam H. KERCKHOFF zoowel op de Zeep als op het Etiquet. Zij onderscheidt zich bovendien van de nagemaakte soorten door zuivere, doorschijnende kleur, vaste bewerking, minder scherpte en vettigheid.

BRABANDER'S CHOCOLADE-KOEKJES

met worm-afdrijvende zelfstandigheden, zijn uitmuntend in hunne werking en worden gaarne door de kinderen genomen.

De Geneesheren BEIJER, GEERLING, HOPMAN en FAHRMEISTER hebben ze met het beste gevolg aangewend en spreken er met veel lof van.

Zij kosten 40 cents het doosje.

Stijfsel-Glans.

Een deel van dit POEDER op acht deelen STIJFSEL, met elkander opgelost, maakt het strijken veel gemakkelijker; het ijzer loopt glad over het goed heen, de strijkster kan eens zoo veel werk doen, het goed krijgt een mooijen glans en wordt minder bordig.

Het wordt in zakjes van 2 lood, oud gewigt, verkocht voor 13 Cents. Deze hoeveelheid is berekend op een half pond Stijfsel, oud gewigt.

Amsterdam,	VERKOOPHUIS.
Assen,	H. P. A. VAN GORCUM.
Meppel,	A. JEULEN.
Gorredijk,	S. G. ZWART.
Steenwijk,	K. TIMMERMANS.
Coevorden,	C. J. VAN DER SCHEER.

en in de bekende Dépots in de andere steden.

BURGERLIJKE STAND.

Assen, 24—31 Julij. Ondertr. H. Drenthe met E. Pieters. — Geh. J. Boxma met J. Boering. — Bev. R. Smeenge, van d.; S. A. Brill geb. Strabbing, van d.

Meppel, 28—30 Julij. Geh. J. Aarsen met H. Jansen. — Bev. B. Doosjen geb. van Heerde, van d.; R. Danser geb. Hulleman, van d. — Overl. C. Eeuwig, ml., 3 w.; H. Kremer, echtgenoot van H. van Dijk, 85 j.

Wolvega, 23—29 Julij. Geb. Trijntje, d. van R. de Vries en A. F. Slot van Boijl; Trijntje, d. van K. Bos en K. J. Oord van Scherpenzeel; Anna Elisabeth, d. van A. Jongsdraap en T. Greijdanus van Wolvega; Eghert, z. van A. H. de Weerd en H. E. Poepjes van Scherpenzeel; Gerrit, z. van J. Heemstra en A. Brandsma van Oldeholtpade; Johannes Gerrit, z. van T. T. Winkler en A. Vierhoven van Wolvega; Jantje, d. van A. W. Nijmeijer en G. J. de Ruiter van Oldelamer; Antje, d. van T. D. Damhuis en H. G. Hessing van Steggerda; Jacob, z. van G. J. Bos en D. T. de Boer van Munnekeburen. — Ondert. Geene. — Geh. Geene. — Overl. J. H. Pijlman, ml., 18 j. van Munnekeburen; A. J. Idsinga, vl., 21 weken van Nijholtwolde; J. J. Halman, m., 39 j., gehuwd, van Vinkega; G. Sieberts, ml., 82 j., weduwenaar, van Blesdijke, J. R. Notcboom, vl., 46 j., gehuwd, van Oldeholtpade; A. M. Mandemaker, ml., 35 j., gehuwd, van Noordwolde; A. H. Krol, vl., 22 j., gehuwd, van Noordwolde; D. H. Groen, ml., 4 weken, van Oldetrijne; W. H. Jager, vl., 27 jaren, gehuwd, van Oldeholtwolde.

MARKTBERIGTEN.

GRONINGEN, 31 Julij.

Tarwe, Jarige	70 ß	f 11.75	Boekweit, zand 60 N.pd.	f 6.3
„ Oml.	68	„ 8.70	„ „ 62	„ „ 6.8
„ dito.	70	„ 9.50	„ zwarte 62	„ „ 6.7
„ „ Old.	68	„ 8.45	„ veen 64	„ „ 7.1
„ „ „	70	„ 9.25	Paardeboonen . .	f 7.25 à 7.8
Rogge, N. Inl.	62	„ 5.65	Groene Erwten,	„ 00.00 à 00.0
„ „ „	64	„ 6.25	Grauwe „	„ 00.00 à 00.0
„ O. „	66	„ 6.85	Koolzaad . . .	f 13.00 à [illegible]
Haver, N. dikke	40	„ 4.00	Gort, grove .	„ 9.50 à 9.75
„ „	42	„ 4.25	Gort, parel .	„ 00.00 à 00.0
„ Voer	36	„ 3.50	Olie, raap p. vat	„ 49.00 à 00.0
„ „	40	„ 3.96	Raapkoeken	à —
„ Zwarte	36	„ 3.40	Lijnkoeken . . .	— à —
„ „	38	„ 3.60	Boter 1ste soort	f 42.00 à 00.00
Garst, N. wint.	54	„ 5.30	Boter 2de „	f 39.00 à 41.00
„ „ „	56	„ 6.20		
„ „ zomer	56	„ 0.00		
„ „ knob.	60	„ 0.00		

In Granen is heden wederom weinig omgegaan en aan benoodigden bij gerijven als vorens verkocht. — De aanvoer van Koolzaad bedroeg heden ongeveer 1200 last, ongelijk van kwaliteit en droogte, dat over 't geheel iets lager moest worden afgegeven.

ASSEN, 30 Julij. Oude W.-Rogge f 7.75 tot f 8.25. — Nieuwe dito f 7,40 a f 9.00. — Veenboekweit f 6,60 tot f 7,80. — Zandboekweit f 7,50 tot f 8,00. — Ruigwitte Aardappelen f 0.00 tot f 0,00; roode Venlosche dito van f 0,00 tot f 0.00. — Knollen van f 0,00 tot f 0,00. — Roode Kool van f 0.— tot f 0,00. — Witte dito f 0.00 tot f 0.00. — Varkens, magere van f 00,00 tot f 00,00. — Stroo van f 00,00 tot f 00,00. — Eijeren de 100 stuks f 2,25 a f 2.37⁵. — Grasboter f 1,05 a f 1.10. — Roggebrood de 6 Ned. ß f 0,55.

WOLVEGA, 29 Julij. Rogge f 0.00 tot f 0.00; aangevoerd 00 mud. — Boekweit van f 0.00 tot f 0.00; aangevoerd 00 mud. — Boter f 45.00; aanvoer 150 $\frac{1}{4}$, 61 $\frac{1}{8}$ en 0 $\frac{1}{16}$ tonnen.

MEPPEL, 30 Julij. Rogge f 7,50 a f 8,50. Boekweit f 7,50 a f 8,25. Boter $1\frac{1}{2}$ N. ß f 1,50 a f 1,65. Boter per $\frac{1}{8}$ vat f 19,00 a 21,50. Roggebrood de 6 N. pd. f 0.00 de 3 N. pd. f 0,00.

OOSTERWOLDE, 27 Julij. Rogge f 8,50 tot f 7.50; aanvoer 10 mud. Zandboekweit f 8.65 a f 8.10; aanvoer 21 mud. Veenboekweit f 7.50 a f 7.25; aanvoer 13 mud.

ZWOLLE, 31 Julij. Tarwe j. f 11.00 a f 10.50; dito nieuwe f 12.05; dito (ruwarige) j. f 13.75 a f 00.00. — Rogge j. f 8.40 a f 7.50 N. f 8.75 a f 7.00. — Boekweit j. f 8.80 a f 7.40. — Garst j. f 0.00 a f 0.00. — Aardappelen Oude f 0.00 a f 0.00. Nieuwe f 2.10 a f 1.60. — Boter per ß f 1.25 a f 0.90; per $\frac{1}{8}$ Ton f 21.50 a f 21.00.

AMSTERDAM, 29 Julij. TARWE stil; 127 ß nieuwe bonte Poolsche f 385. — ROGGE flaauw; 127 ß Pruisch. f 216, 218; 118 ß dito f 221; 116 ß Inlandsche f 203. — GARST, HAVER en BOEKWEIT zonder handel. — In veiling wegens zeeschade verkocht: circa 72 last 116 à 120 ß Pruissische Rogge f 210 a 220. — KOOLZAAD prijshoudend; Waard en Groet f $15\frac{3}{4}$ per mud; Holsteinsch £ 77; Holsteinsch Röbs £ 75 a 76; Röbs op 9 v. Olie in Aug. £ 82; op 9 v. Olie in Aug., Sept., Oct., Nov. en April £ $83\frac{1}{2}$. — LIJNZAAD zonder handel. — RAAPOLIE flaauw; op 6w. f $51\frac{1}{4}$; Vliegend f 50; Najaar f 48, $47\frac{3}{4}$, 48; 1o. Mei f $47\frac{1}{4}$. — LIJNOLIE merkelijk lager; op 6w. f 46; Vlieg. f $44\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$; Najaar f 44, $43\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$. — HENNEPOLIE op 6w. f $51\frac{1}{2}$; Vliegend f 50. — RAAPKOEKEN per 1040 stuks f 95 a 98. — LIJNKOEKEN per 104 stuks f $11\frac{1}{2}$ a f 14.

SCHIEDAM, 28 Julij. MOUTWIJN tot f $20\frac{1}{2}$; tot deze verhooging stil. — JENEVER 100 pct. Amst. proef f $24\frac{1}{2}$ a f 25 per vat contant.

PRIJSCOURANT DER EFFECTEN.

AMSTERDAM, 1857.

	pct.	29 Julij.	30 Julij.
Nederl. W. S.	$2\frac{1}{2}$	$63\frac{5}{16}$	$63\frac{5}{16}$
„ „	3	$76\frac{3}{16}$	$76\frac{3}{16}$
„ „	4	$96\frac{1}{8}$	$96\frac{1}{16}$
Amort. Synd.	$3\frac{1}{2}$	$91\frac{1}{2}$	$91\frac{1}{2}$
Handelm.	$4\frac{1}{2}$	157	157
O. I. Leening	4		$95\frac{1}{4}$
Aand H.Spw.			
Aand.R.Spw.	$4\frac{1}{2}$		
Ned. B.			
Maats. Weld.			
Rusland,			
Obl. Hope	5	$105\frac{1}{8}$	$105\frac{3}{8}$
Dito 1831/33	5	95	95
Cert. 1840	4	88	88
» Stieglitz	4	$87\frac{3}{4}$	$87\frac{7}{8}$
Cert. v. Ass.	6	$66\frac{3}{4}$	$66\frac{5}{8}$
Polen,			
Aand. fl. 500	f	$156\frac{1}{2}$	$156\frac{1}{2}$
Obl.	4	$80\frac{3}{4}$	$80\frac{1}{2}$

	pct.	29 Julij.	30 Julij.
Spanje, Obl.	$1\frac{1}{2}$	$25\frac{3}{16}$	25
Obligatien	3	$42\frac{3}{4}$	$42\frac{7}{8}$
Binnenl.	3	$37\frac{9}{16}$	$37\frac{7}{16}$
Amortisable			
Bewijz. Coup.		..	$5\frac{11}{16}$
Oostenrijk,			
Oblig. Goll	5	$78\frac{1}{8}$	
» »	4	$62\frac{1}{4}$	$62\frac{1}{4}$
» Metal.	5	$75\frac{15}{16}$	$75\frac{3}{4}$
» » N.	5		
» Nation.	5	$77\frac{7}{8}$	$77\frac{13}{16}$
» »	$2\frac{1}{2}$	$39\frac{5}{16}$	[illegible]
Belgie, Cert.	$2\frac{1}{2}$		
Rothschild	$2\frac{1}{2}$		$53\frac{1}{16}$
Portug., Obl.	3	$45\frac{15}{16}$	$45\frac{15}{16}$
Brazilien	5	99	
Weener aandeelen	4	$391\frac{1}{2}$	

30 Julij. De stemming der markt was op lagere Londensche koersen algemeen ongunstiger, daarvan nogtans uitgezonderd de Russische fondsen, die op nieuw meer gezocht en willig waren.

GEDRUKT BIJ GRATAMA TE ASSEN.

***BIJBLAD*, behoorende bij de Provinciale Drentsche en Asser Courant van Zaturdag den 1 Augustus 1857.**

REDE, door den heer Mr. *P. van der Veen* uitgesproken in de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 29 Junij 1857, ter gelegenheid van de algemeene beraadslagingen over de wet op het lager onderwijs.

Er is omtrent de regeling van het lager onderwijs reeds zoo dikwerf in de afdeelingen dezer Kamer van gedachten verwisseld, en dit in de voorloopige Verslagen van verschillende wets-ontwerpen openbaar gemaakt; ook buiten de Kamer is dit onderwerp zoo dikwerf breedvoerig toegelicht, dat men, bij het reden geven van zijne stem over dit wets-ontwerp, bezwaarlijk gronden zal kunnen aanvoeren, die niet reeds besproken zijn.

Ik zal mij dan ook bij de algemeene beschouwingen bepalen tot het opgeven van de beginselen die ik in deze wet zou wenschen te zien toegepast en van de verbeteringen door dit ontwerp in het bestaande, dat is in de wet van 1806, gebragt, waarom ik aan het ontwerp mijne stem zou kunnen geven, indien het bezwaar tegen eene bepaling in hetzelve voorkomende mij zulks niet verbood.

Niettegenstaande de goede vruchten, die de wet van 1806 heeft voortgebragt, had ze een groot gebrek: gemis aan voldoende waarborgen voor de eenheid in het openbaar lager onderwijs. Klagten hierover zijn nog in het laatste rapport omtrent het verslag der Regering over het hooger, middelbaar en lager onderwijs gehoord.

Zal het lager onderwijs aan zijne bestemming voldoen, zal het de vaste grondslag zijn van het volksgeluk, dan mag er eenheid niet aan ontbreken, want eenheid is kracht.

Wanneer slechts op enkele plaatsen goed lager onderwijs in alle opzigten zal verkrijgbaar zijn, zullen slechts weinigen daarvan genot kunnen hebben, het algemeen zal daarvan geen vrucht trekken.

Het gemis in de wet van 1806 van die waarborgen voor eenheid betrof *het examen van toelating*, *de aanstelling* en *bezoldiging der onderwijzers* en *het schooltoezigt*.

Bij *de examens van toelating* bestond er groot verschil in den omvang van de kennis, die voor de verschillende rangen werd gevorderd door de onderscheidene commissien met het afnemen van dat examen belast. Het getal dier commissien was zoo groot, dat verschil van inzigt, bij gemis van een naauwkeurig programma, daarvan het natuurlijk gevolg was; te meer daar iedere commissie geheel op zich zelve stond en er volstrekt geen verband noch middel tot gemeen overleg tusschen dezelve was.

Het gehalte van kunde was derhalve reeds zeer verschillend bij hen, die in denzelfden rang tot den onderwijzersstand werden toegelaten.

Bij *de aanstelling van een onderwijzer* werd, in den regel, door een vergelijkend examen de gelegenheid gegeven over de bekwaamheid der sollicitanten te oordeelen, maar behalve dat, bij gemis van naauwkeurig voorschrift ook voor dit examen, niet altijd naar de *geschiktheid* tot onderwijzen (geen minder vereischte dan bekwaamheid) werd onderzocht, was de keus, behoudens de vereischte autorisatie, overgelaten aan het gemeentebestuur of andere regthebbenden, zonder dat zij aan eenige voordragt gebonden waren, tenzij er verschil van gevoelen over de aanstelling ontstond.

Bij de verschillende, dikwerf niet zeer verlichte inzigten van die besturen, terwijl de deur voor misbruiken van allerlei aard wijd open stond, bij den weinig beduidenden invloed van het schooltoezigt op de keuze, viel die niet altijd op den bekwaamsten, en was bij de aangestelde onderwijzers het verschil in gehalte van bekwaamheid en geschiktheid al zeer groot.

Het aanstellen van onderwijzers van zeer verschillend gehalte werd nog bevorderd door *de wijze waarop de bezoldiging was geregeld*, of beter gezegd, doordien dit in 't geheel niet bij de wet was geregeld en het goeddunken der gemeentebesturen geheel overgelaten of alleen beperkt door de verdeeling van het schoolgeld door het provinciaal bestuur. Een gevolg van dit gemis aan regeling der bezoldiging was, dat er doorgaande geene evenredigheid bestond tusschen de jaarwedde van den onderwijzer, de uitgebreidheid van zijnen werkkring en den aard van het ambt, waardoor het leven in eenen stand wordt gevorderd, waartoe hooger bezoldiging onontbeerlijk is dan meestal werd gegeven. Terwijl, bij gemis van voorziening omtrent pensioen bij ontslag, misplaatste zuinigheid of medelijden dikwerf minbekwame personen deed behouden.

Behalve dat die onzekere en meestal ongunstige toestand van den onderwijzer afschrikte, om zich aan dien stand te wijden, was het gevolg hiervan, dat ook hier dikwerf het spreekwoord: *alle waar naar zijn geld*, toepassing vond.

Welligt ware nog veel in dezen te voorkomen of te herstellen, en meerdere eenheid te verkrijgen geweest, wanneer de Regering, bij het schooltoezigt beter vertegenwoordigd, meer magt had kunnen uitoefenen, en de schoolopziener, het eenige door de Regering aangestelde deel van dat toezigt, meer handelend had kunnen optreden, en in het toezigt over 't algemeen meer verband ware geweest.

Bij dezen toestand van het openbaar lager onderwijs was geene eenheid mogelijk. Zal die met dit wets-ontwerp verkregen *kunnen* worden? Neen, *moeten* bestaan. Geeft het ontwerp genoegzame waarborgen daarvoor? Ik durf het betwijfelen.

Door het bepalen van slechts twee rangen, een van hulp-, een van hoofdonderwijzer, zal het mogelijk zijn de grenzen van de vereischte kennis voor iederen rang naauwkeuriger te bepalen en ook door den juister omschreven omvang van het lager onderwijs, zal een programma voor het examen van toelating, dat onmisbaar is, meer bepaald en duidelijk kunnen zijn.

Maar zal, bij het laatst weder door de Regering aangenomen stelsel van schooltoezigt, van die menigte van provinciale commissien die met de examens van toelating zullen worden belast, tusschen welke evenmin eenige band zal bestaan als vroeger, met afwisseling van 't personeel der schoolopzieners, die in die commissie zitting zullen hebben, verschil van opvatting en uitvoering van het programma niet het onmisbaar gevolg zijn? Zal de aanwezigheid van den provincialen inspecteur genoegzaam zijn om daartegen te waken? Zoo ja, dan geldt dit nog slechts voor de commissien zijner provincie, want hetgeen die inspecteur op de jaarlijksche vergadering van zijne collega's omtrent die examens elders kan vernemen zal hem bezwaarlijk genoegzaam licht kunnen geven om het ontbrekende aan de noodige eenheid ten zijnent te ontdekken en aan te vullen.

Met betrekking tot het examen van toelating zou ik het laatst vorig stelsel van de Regering betrekkelijk het schooltoezigt eenigzins gewijzigd verkiezen: minder commissien voor het examen van toelating, eenig verband tusschen dezelve door verwisseling van personeel, een rijks-inspecteur die bij de vergadering van al de commissien, op onderscheidene tijden werkzaam, tegenwoordig was, — dit zou de waarborg zijn dien ik bij het andere voor eenheid in dat examen vooral zou verlangen. De Regering schijnt bevreesd dat den schoolopzieners, ook als zij, rijks ambtenaren zijnde, zich uitsluitend tot die betrekking moeten bepalen, de taak te moeijelijk zal worden. Ik deel in die vrees niet, althans wanneer het getal schoolopzieners niet al te gering en daardoor de districten te groot zijn. En dit laatste is slechts eene geldquaestie. De *aanstelling van onderwijzers* zal die, zoo als ze nu geregeld is, de eenheid beter bevorderen? Ik zou vreezen, nog minder. Onder de wet van 1806 had de Regering door de vereischte autorisatie tot aanstelling althans nog eenigen invloed daarop. Maar nu zal alles aan het gemeentebestuur geheel zijn overgelaten. En ofschoon het bepalen van een vergelijkend examen eene groote verbetering is, en de schoolopziener tot de voordragt zal medewerken, zal hij toch voor de meerderheid moeten bukken en zoowel op de voordragt als de benoeming zal de invloed van het gemeentebestuur overwegend zijn. Ware het getal voor te dragen personen twee of drie, ware bij verschil van gevoelen omtrent de voordragt beroep op Gedeputeerde Staten, liever nog op den Koning, toegelaten, dan zou voor goede keuzen over 't algemeen voldoende waarborg bestaan.

Ik beken, dat ik in dezen centralisatie voorsta, want de ondervinding heeft mij geleerd, dat versnippering van magt in de aanstelling van het onderwijzend personeel, als een ligchaam beschouwd, allernadeeligst werkt.

De bezoldiging der onderwijzers. Is die nu althans zoo ingerigt, dat zij voor de vroegere misbruiken niet meer bloot staat?

Ik wil hier beginnen met het groote voordeel te erkennen, dat het ontwerp in dezen bezit door de vaststelling en regeling van een pensioen bij ontslag; hierdoor zullen bezwaren van finantiëlen aard het ontslag althans niet meer in den weg staan.

Dat een minimum voor de bezoldiging is vastgesteld, is zeker ook eene schrede vooruit op den goeden weg, want, ofschoon voor enkele plaatsen het minimum te laag, soms veel te laag zal zijn gesteld, over 't algemeen zal het voldoende zijn. Maar ofschoon van de besturen van die aanzienlijke gemeenten, waar, door groote bevolking, voor den onderwijzer de werkkring ruimer en de levenswijze kostbaarder is, geen bekrompen inzigten of karigheid verwacht mag worden, ware een minimum naar de bevolking vast te stellen, hoezeer het zijne zwarigheden heeft, echter niet geheel verwerpelijk. Dat een minimum vastgesteld is, zeide ik, is zeker eene schrede voorwaarts. Maar dat minimum zal toch nimmer eene ruime bezoldiging, meestal eene karige zijn. En nu vrees ik, bij de bezwaren vooral die voor veel gemeentebesturen bestaan, om in de kosten hunner gemeente te voorzien, dat de aanneming van dat minimum op het platteland regel worden. Het is waar, de Gedeputeerde Staten moeten de vaststelling van het bedrag de jaarwedde goedkeuren. Maar zullen ook bij Gedeputeerde Staten niet meestal de bezwaren eener gansche gemeente zwaarder wegen dan die van één persoon, en welligt het verband tusschen de jaarwedde van den onderwijzer en de belangen van de jeugd worden over het hoofd gezien?

Het is mij steeds hoogst wenschelijk voorgekomen, dat al de kosten van het openbaar lager onderwijs uit de staatskas wierden gekweten.

Het openbaar lager onderwijs is een algemeen belang, een der voornaamste van den Staat.

Het kan den burgers onverschillig zijn of zij als leden der gemeente of als staatsburgers in de kosten van het onderwijs bijdragen, verondersteld, dat in beide gevallen hetgeen noodig is, gevorderd wordt. Het strijdt niet tegen eenige bepaling der Grondwet.

De voordeelen daarvan voor het onderwijs zouden groot zijn. Alle *materiele* belangen van het onderwijs, oprigting en onderhoud van scholen, aanschaffing van schoolbehoeften, bezoldiging van het onderwijzend personeel, dat alles zou uit ééne hand geschieden, 't zou niet meer afhankelijk zijn van de verschillende inzigten van zoovele gemeentebesturen.

Het finantieel bezwaar voor de gemeenten, uit de meerdere kosten, die in 't vervolg het lager onderwijs zal vorderen, geboren zullende worden, zou zijn voorkomen.

Maar het grootste voordeel zou, in mijn oog, zijn dat het onderwijs op de openbare lagere school geheel kosteloos zou te verkrijgen zijn.

Ik zou dit zeer wenschelijk achten, vooreerst omdat tegenover de meerdere waarde, die door sommigen mogt gehecht worden, aan hetgeen met eenige opoffering verkregen wordt tegenover staat de prijs die, tengevolge verschillende omstandigheden, door zoo velen *moet* worden gesteld, op hetgeen kosteloos verkrijgbaar is.

Maar voornamelijk omdat kosteloos openbaar lager onderwijs, mijns inziens, voorwaarde behoort te zijn, bij de toepassing van het beginsel der schoolpligtigheid.

Hierop, Mijnheer de Voorzitter, wensch ik straks nog met een enkel woord terug te komen. Kosteloos onderwijs zal met de bepalingen van dit ontwerp echter niet algemeen zijn in te voeren, want de meeste gemeentebesturen zullen van de bevoegdheid tot het heffen van een schoolgeld gebruik willen maken om daardoor in de meerdere kosten van het onderwijs te gemoet te komen.

In hoever *het schooltoezigt*, zooals het in dit ontwerp is geregeld, mij voorkomt geen genoegzamen waarborg te zijn voor de eenheid in het onderwijs, heb ik reeds aangetoond wat betreft de examens van toelating en de aanstelling. Maar wordt het toezigt op het onderwijs nu zoodanig ingerigt, dat al de gebreken in het onderwijs aan hetzelve bekend worden, en verbetering van het gebrekkige met grond moet worden verwacht?

De Regering is, met verlating van haar vorig stelsel, tot het oude, althans grootendeels, teruggekeerd.

Het schoolopzienerschap zal een eerepost zijn, onbezoldigd, alleen met vergoeding van reiskosten. Ik zal al hetgeen daartegen aangevoerd is niet herhalen. Maar dit is zeker, dat bij dit stelsel, om met eenige vrucht te kunnen werken, zeer kleine districten gevorderd zullen worden. Maar uit de Memorie van Beantwoording meen ik te moeten opmaken, dat de Regering bij dit stelsel onder kleine districten verstaat die met een getal van ongeveer 40 scholen.

Mijnheer de Voorzitter, de ondervinding heeft mij geleerd, dat, hetzij ten gevolge van den verren afstand tusschen de scholen onderling, hetzij ten gevolge van de moeijelijkheid der reis op slechte wegen of vaarwaters, het onmogelijk is gemiddeld meer dan twee à drie scholen per dag te bezoeken, althans wanneer het onderzoek niet al te oppervlakkig en van eenige beteekenis zal zijn. Stel nu twee scholen per dag, tweemaal in het jaar, zoo als de bepaling luidt, dat geeft voor den toekomstigen schoolopziener op zijn minst veertig dagen reis en afwezigheid van huis en uit zijne bezigheden, althans in een plattelandsdistrict in de meeste provinciën.

Ik durf twijfelen of de Regering, aan die bepaling de hand houdende, op den duur onder de dilettanti een voldoend personeel van schoolopzieners zal kunnen verkrijgen. Maar gesteld, dat dit wel het geval zal zijn, zal de schoolopziener in die twee maal, of, mogt hij bijzonder ijverig zijn, welligt drie maal, dat hij eene school bezocht, grondig over het onderwijs kunnen oordeelen? Gedurende het bezoek doet de onderwijzer natuurlijk zijn best; hij brengt bij voorkeur het werk der knapste leerlingen onder de oogen van den schoolopziener. Neemt deze hiermede geen genoegen en onderzoekt hij zelf, dan heet het welligt, dat de bekwaamste leerlingen afwezig zijn. En voor dat voorwendsel bestaat bij het gebrekkig schoolgaan van den tegenwoordigen tijd aanleiding en schijn van waarheid genoeg. En hieraan wordt het buitendien dikwerf geweten, wanneer

het onderwijs onvoldoende is bevonden. Alleen een vaak herhaald bezoek zal, naar mijn oordeel, den schoolopziener op de hoogte van het onderwijs kunnen houden.

Maar men wijst mij op de plaatselijke schoolcommissien: die zijn tot veelvuldig bezoek 't beste in staat. Behalve dat dit den schoolopziener niet veel zal baten, daar hij dan door de oogen der plaatselijke commissie zal moeten zien, durf ik mij, met uitzondering van groote steden of enkele bevoorregte plaatsen, welligt uit de ondervinding die ik ten platten lande van die commissien heb opgedaan en daaromtrent heb vernomen, van de werkzaamheid dier commissien niet veel voorstellen. En in kleine gemeenten, waar juist dikwerf de school het meeste toezigt behoeft om op de hoogte van den tijd gehouden te worden, zal die commissie bestaan uit het dagelijksch bestuur, in vele gevallen dan toeziener op eigen werk.

Maar de provinciale inspecteur zal beter over den staat van het onderwijs kunnen oordeelen. Hij is ambtenaar, uitsluitend met het toezigt op het onderwijs belast, en hij zal voornamelijk de eenheid daarin moeten bevorderen: daartoe zal hem die kennis niet mogen ontbreken. Maar voor hem is de moeijelijkheid om die kennis uit eigen aanschouwing en onderzoek te verkrijgen, even groot als voor de schoolopzieners van dit stelsel. Want al heeft hij zich alleen met het onderwijs te bemoeijen, het getal scholen, dat hij daartoe dikwerf zou moeten bezoeken, is zooveel te grooter, zijn werkkring is de geheele provincie. En dan nog, ik herhaal het, zal zijne kennis zich niet wel voldoende buiten zijne provincie kunnen uitstrekken om op de eenheid van het onderwijs over het gansche land van invloed te kunnen zijn.

Het zou mij wenschelijk voorgekomen zijn, schoolopzieners, in geen te gering getal, met geen te uitgestrekte districten en behoorlijk bezoldigde staatsambtenaren aan te stellen, met eenen Rijks inspecteur aan het hoofd; aan hen, behalve het opmaken van proces-verbaal bij bevonden overtreding van de wet, meer magt te geven, om, met betrekking tot het onderwijs in de school, handelend op te treden. Een zoodanig ingerigt schooltoezigt zou, meen ik, beter de eenheid in het onderwijs bevorderen. Het groote gebrek der wet van 1806, gemis aan voldoende waarborgen voor de eenheid en kracht van het openbaar lager onderwijs, schijnt mij dus toe, bij dit wets-ontwerp nog niet volledig te zijn weggenomen.

Ik erken gaarne de verbeteringen die van de bepalingen van dit wets-ontwerp het gevolg *kunnen* zijn. Door regeling van de bezoldiging der onderwijzers en van pensioen, is hun toestand verbeterd en zal lust en ijver bij hen worden opgewekt. Door beter omschreven en uitgebreider omvang van het onderwijs op de openbare lagere school, gepaard, even als vroeger, aan opleiding tot alle Christelijke en maatschappelijke deugden, zal die meer overeenkomstig zijn met de behoeften van den tijd. Door het verbod aan den onderwijzer om iets te leeren, te doen of toe te laten wat strijdig is met den eerbied, verschuldigd aan de godsdienstige begrippen van andersdenkenden, zal de openbare lagere school voor de kinderen van alle gezindten toegankelijk zijn. Althans, indien dit verbod, die waarborg voor de gemengde school, niet worde verijdeld, door eene daarmede geheel strijdige uitlegging van het voorschrift tot opleiding der leerlingen tot alle Christelijke en maatschappelijke deugden.

De Regering heeft, vrees ik, in de Memorie van Beantwoording, bij de behandeling van de bepaling der 1ste alinea van art. 22, in verband met de 2de alinea van dat artikel, tot zulk eene geheel verkeerde uitlegging aanleiding gegeven, en ik hoop, dat de Minister daarop zal terug komen of dat door eenige wijziging verkeerde opvatting en uitvoering van dat artikel zal worden voorkomen.

Door de bepaling, dat in elke gemeente openbaar lager onderwijs moet worden gegeven in een voor de bevolking en de behoefte voldoend getal scholen, met den waarborg van bevel tot vermeerdering, zoo noodig, door de Gedeputeerde Staten of den Koning, zal op alle plaatsen dat onderwijs verkrijgbaar zijn. En door onvermogenden vrij te stellen van schoolgeld, zal die school voor den armste toegankelijk worden.

Deze voordeelen zullen door dit ontwerp, wet geworden, *kunnen* verkregen worden.

Aan allen zal de gelegenheid aangeboden zijn om gebruik te maken van het volksonderwijs.

Maar heeft de Regering hiermede nu aan hare verpligting omtrent dit hoogste staatsbelang voldaan? In mijn oog niet. Ik zou hier willen toegepast zien het: *dwing ze om in te gaan*, het beginsel van *schoolpligtigheid*. Want wat nut kan de volksschool stichten, hoe goed ook ingerigt, wanneer er geen gebruik van gemaakt wordt?

Uit mijne beschouwing van het openbaar lager onderwijs, als een der eerste staatsbelangen, vloeit voor mij de verpligting zoowel als de bevoegdheid van de Regering voort, om het beginsel van schoolpligtigheid in toepassing te brengen.

Moet en mag de Staat de burgers noodzaken, de wapenen op te vatten en hun leven bloot te stellen tot verdediging van het vaderland; moet en mag de Staat de burgers noodzaken van het hunne, hoe zuur verdiend, bij te dragen ter voorziening in de noodige kosten van de staatshuishouding? — Veeleer moet en mag, meen ik, de Staat de burgers noodzaken, om zich zelven te beschaven, te veredelen, wanneer dit tot de rust in den Staat en het geluk van het volk onmisbaar is.

Ik ken al de bezwaren tegen de toepassing van dit beginsel aangevoerd en ik weet, dat ik met slechts enkele leden dezer Vergadering hieromtrent van één gevoelen ben, en dat er weinig vooruitzigt is, althans nu reeds, op de verwezenlijking van ons verlangen; maar toch gevoelde ik mij gedrongen door het groot belang der zaak, dien wensch ook hier nog uit te spreken.

Ik zal al die bezwaren tegen de schoolpligheid en de argumenten tot derzelver bestrijding nu niet bespreken. In het Voorloopig Verslag omtrent het vorig ontwerp van wet op het lager onderwijs is dit breedvoerig geschied en ook buiten de Kamer is dit onderwerp veel ter sprake gebragt; maar ik wil toch ook hierop wijzen, dat blijkens de verslagen omtrent den staat der scholen, het getal kinderen, dat van de school geen gebruik maakt (dat verbazend hoog cijfer is door den spreker, die mij is voorafgegaan, genoemd) allengs in eene mate toeneemt, die in de daad verontrustend is voor de toekomst. Wordt elders de behoefte aan verbreiding van lager onderwijs gevoeld, en heeft dit nog zeer onlangs in een magtig naburig rijk de zorg van hoogstaanzienlijke personen en achtbare mannen uit de kern van het volk gewekt en de zaak in 't openbaar doen ter sprake brengen, om de algemeene aandacht daarop te vestigen, van niet minder gewigt is ze voor ons. Van te meer gewigt, omdat we aan den betrekkelijk gunstigen toestand van het lager onderwijs vroeger hier te lande, naar mijne meening, mede verschuldigd zijn de rust, die gedurende de woelingen in gansch Europa hier is blijven heerschen. Verbreiding van lager onderwijs is daarvoor dan ook in het vervolg de zekerste waarborg en schoolpligtigheid het beste middel. En bestond er tot nu toe bij velen welligt in gemoedsbezwaren, die men geacht kon worden geen geweld te mogen aandoen, eene reden om het wegblijven hunner kinderen van de openbare school te verantwoorden, de toekomstige inrigting der openbare school zal van die bezwaren wegnemen, en de bijzondere school zal openstaan voor hen die bezwaard zijn gebleven.

Men wil, en zeer teregt, goed onderwijs in de openbare school, en bij de verbetering door dit ontwerp, wet geworden, in den toestand der onderwijzers en het onderwijs gebragt, bestaat van dien kant de mogelijkheid daartoe. En ofschoon bij de wet niets omtrent eenige leermethode is voorgeschreven, zal de ondervinding de waarde van het klassikaal onderwijs wel genoegzaam hebben bewezen, om dit als onmisbaar voor goed onderwijs bij reglementaire bepaling verpligt te maken.

Maar het goede dat men met de eene hand heeft opgebouwd, vrees ik, dat met de andere weder zal afgebroken worden.

Hoe toch is goed onderwijs, met name klassikaal onderwijs, mogelijk wanneer, zooals thans geschiedt, en met deze wet evenzeer geschieden zal, het grootste deel der kinderen, althans ten platten lande en in fabriekplaatsen, óf niet ter school gaat, òf bij afwisseling? als zij 't grootste gedeelte des jaars afwezig blijven, om alleen gedurende een paar winteravonden, zoo mogelijk, op de hoogte gehouden te worden van het vroeger geleerde, den meesten tijd van den onderwijzer in te nemen en de vorderingen der overige leerlingen te belemmeren?

Moet bij zulk een Danaïden-arbeid toch niet de lust bij den onderwijzer worden uitgebluscht en hem de moed ontzinken om klassikaal onderwijs voort te zetten? Zal op die wijze immer het onderwijs inderdaad goed kunnen zijn?

Velen erkennen wel de voortreffelijkheid van het beginsel der schoolpligtigheid, maar achten het in ons land onuitvoerbaar.

Dit is eene bloote veronderstelling, de proef is er niet van genomen. Waarom zou de proef moeten mislukken?

Bestaat in Nederland gehoorzaamheid aan de wet minder dan in andere Staten? En het getal der Staten waar de schoolpligtigheid is ingevoerd is niet gering en van alle regeringsvormen. En nimmer heb ik bespeurd, dat zij ergens hevigen tegenstand heeft ontmoet.

Ligt het zoo bij uitnemendheid in den aard van het Nederlandsche volk, om de maatregelen der Regering te verijdelen? Zou de Nederlandsche burger zich liever verpligt zien zijne kinderen naar de kazerne dan naar de school te zenden.

Ik geloof het niet, en ik vertrouw, dat, wanneer de Regering de proef er van had willen nemen, het volk die, hier evenmin als elders, zou hebben doen mislukken.

Of dacht men de schoolpligtigheid welligt on-uitvoerbaar, omdat op de meeste plaatsen er mede gepaard zou moeten gaan de oprigting van bewaarscholen voor die kleinen, die, nu aan de hoede van oudere kinderen toevertrouwd, hierdoor dezen het schoolgaan beletten? Want dit is in den stand der arbeiders meestal het beletsel. Het hoeden van vee, het medearbeiden op 't veld, kan, met enkele uitzonderingen voor gegoede arbeiders, slechts bij landbouwers, eigenaars of pachters het geval zijn. Die kunnen in den regel, nu althans zeker, zulks wel door vreemde arbeiders laten verrigten, terwijl de verdeeling der marken ook hierop van gunstigen invloed is. Ik zou reeds alleen om de noodzakelijkheid der oprigting van bewaarscholen de schoolpligtigheid wenschen ingevoerd te zien en ik betreur het, dat de Regering gemeend heeft, in plaats van in eene afdeeling dezer wet, de regeling van dat onderwerp tot lateren tijd te moeten uitstellen.

Nu de Regering de schoolpligtigheid niet wil, voeg ik mij bij die leden, die vragen, of er dan niets zou kunnen worden gedaan om althans van het verrigten van werk in de fabrieken alle kinderen te weren, die niet vooraf een behoorlijk lager onderwijs genoten hebben.

Tot nu toe, Mijnheer de Voorzitter, sprak ik alleen over de openbare lagere school. Ik toetste dit wets-ontwerp voornamelijk aan de wet van 1806, en roerde de bijzondere school slechts aan als middel tot toepassing van het beginsel van schoolpligtigheid.

De inrigting der openbare lagere school bij dit wets-ontwerp is, volgens mijne overtuiging, ook overeenkomstig het voorschrift der Grondwet. Op de openbare lagere school zullen ieders godsdienstige begrippen worden geëerbiedigd, ze zal daardoor voor allen toegankelijk zijn. Het zal zijn de gemengde school.

Maar is dit beginsel zuiver gehouden? Dat nevens de openbare gemengde school ieder, des bevoegd, de vrijheid heeft eene bijzondere school op te rigten, en daar te onderwijzen zoo als hij verkiest, mits zulks de zedelijkheid niet kwetse noch de rust in de maatschappij store, is grondwettig. En dit wets-ontwerp heeft die vrijheid, meen ik, niet meer dan volstrekt noodig beperkt.

Maar moet de Staat aan hen, die wegens gemoedsbezwaren van de openbare gemengde school geen gebruik vermeenen te kunnen maken, te gemoet komen bij de oprigting of het onderhoud van bijzondere scholen? Volgens de Grondwet, mijns erachtens, niet. Zou de staatszorg zich, behalve over 't algemeen belang, zoover uit moeten strekken tot over de belangen van ieder burger, dat de Staat zich daarin moet mengen?

Dit kan de bedoeling van den grondwetgever niet zijn geweest; zoowel omdat het staatsbelang het belang der meerderheid representeert, als omdat de uitvoering van dat beginsel, verpligting tot subsidie aan bijzondere scholen, onmogelijk zou zijn.

Als men om gemoedsbezwaren één subsidie moest verleenen, zou de billijkheid dan niet vorderen, dat men het aan allen gaf die dergelijke bezwaren koesteren? Zoo niet, waar is dan de grens? Van welk gehalte moeten de gemoedsbezwaren zijn? Wie is de bevoegde magt om daarover uitspraak te doen? Hoe groot moet het getal leerlingen zijn om subsidie te kunnen vorderen? De beantwoording van die vragen zou onoverkomelijke zwarigheden baren.

Maar wanneer de verpligting van elders niet bestaat tot subsidie van het Rijk aan bijzondere scholen, kan de Regering zich die verpligting dan scheppen zonder af te wijken van het stelsel der gemengde school, die zij in dit ontwerp heeft aangenomen? Volgens mijne meening niet. Vooreerst ligt er de stilzwijgende bekentenis in opgesloten, dat het openbaar onderwijs, zoo als het in dit ontwerp door de Regering is geregeld, niet voldoende is. En ten andere zou de Regering zelve den weg hebben gebaand om de openbare school, strijdig met het voorschrift der Grondwet en van dit ontwerp, door de bijzondere school te doen verdringen.

Door zoodanige bepaling in de laatste alinea van art. 22 is de Regering van het beginsel der gemengde openbare school afgeweken. Dat beginsel, het grondwettige, moet zuiver worden behouden en uitgevoerd.

Ik zal dus mijne stem niet kunnen geven aan art. 22, en medewerken tot de wijziging van dat artikel door de laatste alinea, zoo als reeds is voorgesteld, te doen wegvallen.

Mogt die poging echter mislukken, dan zal ik mijne goedkeurende stem aan het ontwerp moeten onthouden, hoe gaarne ik het anders zou willen aannemen om het vele goede dat het bevat, en omdat dan een einde aan den onzekeren toestand der openbare school zou gemaakt zijn.

GEDRUKT BIJ GRATAMA TE ASSEN.